

תורה אור • הברשות ויחי • מאמר 4

חכלילי עינים מייך ולבן שנים מחלב

احمرار العينين من الخمر، وبياض الأسنان من الحليب

התורה חמר יִזְהַר מִחֶבֶת הַנֶּפֶשׁ הַחֲפִיָּה הַתִּי לֹא חֲדָהּ לֵהּ לֵה', וּיִרְתֻּקִּי בָּהּ אֶלִי מִחֶבֶתִּי בִּי
הַלְּדָתִ; וְהִי חֵלִיבִּי יִנְמִי הַמִּחְבֶּה וְהַחֲשִׁיָּה, בַּעַד מַחֲסָבָה שֶׁאֵינָהּ לַנֶּפֶשׁ, חֲתִי יִתְחַוֵּל
הַלֵּב.

إهداء تكريماً لـ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

والد الربيبي، ريب ليفي يتسحاق

LikuteiTorah.com

الباراشا الحاسيدية

/likuteitorah.com/ar/torah-ohr/vayechi/4

الفكرة المحورية

التوراة خمرٌ يُظهر محبة النفس الخفية التي لا حدَّ لها **לה'**، ويرتقي بها إلى محبةٍ في اللذات؛ وهي حليبُ ينمّي المحبة والخشية، بعد محاسبة صادقة للنفس، حتى يتحوّل القلب.

في كل قسم: النص العبري، ثم الترجمة، ثم شرح موجز تحت خط ذهبي. والأرقام الصغيرة في النص العبري هي أرقام الحواشي في النهاية.

خلاصة المآمار

تشرح المقالة (**מאמר**, maamar) بركة يعقوب (**יעקב**) ليهوذا (**יהודה**): «احمرار العينين من الخمر، وبياض الأسنان من الحليب»، على أنها قوتان من قوى التوراة. وهي تطرح السؤال: كيف يمكن للخمر أن «يُفرّج **ה'**»؟ وتجيب بقول الحكماء: «يدخل الخمر، فيفصح السرّ». هناك نوعان من المحبة **לה'**. تنبع المحبة الأبدية (**אהבת עולם**, Ahavas olam) من التأمل في كيفية خلق سيادة **ה'** للعوالم كلها وإبقائها؛ وتستطيع النفس احتواءها، لذلك تضعف حين ينصرف الذهن إلى شيء آخر. أما المحبة العظيمة (**אהבה רבה**, Ahavah rabbah)، فأصلها منبع النفس في **ה'** ذاته، فوق العوالم كلها؛ ولا تستطيع النفس احتواءها، فتظل خفية، مع أنها لا تنقطع قط. والتوراة، حكمة **ה'** وإرادته، هي الخمر التي تفتح الانكماشات الإلهية وتُظهر هذه المحبة الخفية. وأعلى من ذلك المحبة في اللذات، أي التطلّع إلى مجد الملك: «احمرار العينين»، الذي ينكشف في يوم السبت (**שבת**, Shabbos) بعد كدح أيام الأسبوع، ويشمل المحبتين معًا: «لي، لي». أما «الأسنان» فهي محاسبة النفس المتأنية التي تطحن العمل الروحي للمرء وتغربله؛ ثم يجعل «حليب» التوراة المحبة والخشية تنموان، وتصبح الأسنان «بيضاء»: فيغدو التهذيب واضحًا وسهلاً بلا عناء.

مخطط عام

- 1 الخمر والحليب في التوراة**
2-11
كيف يمكن للخمر أن «يُفرّج **ה'**»؟ الخمر والحليب جانبان من التوراة، وهناك محبتان: **אהבת עולם** و**אהבה רבה**.
- 2 אהבת עולם: محبة مستمدة من العوالم**
8-31
إن التأمل في كيفية منح سيادة **ה'** الحياة للعوالم كلها، في مقاطع التسبيح (**פסוקי דזמרה**, Pesukei deZimrah) وقراءة «شما» (**שמע**, Shema)، يقود إلى «وتحب»: أي تحوّل الإرادة نحو **ה'**.
- 3 אהבה רבה: المحبة الخفية**
12-91
تنبع **אהבה רבה** من أصل النفس في **ה'**، فوق العوالم كلها؛ ولا تستطيع النفس احتواءها، لذلك تظل خفية، لكنها لا تنقطع قط. فكيف تُكشف؟
- 4 خمر التوراة تكشف السرّ**
14-131
نور المحبة خفي في التوراة؛ ودراسة التوراة «تفتح حروف اليود» وتكشف الإرادة العلوية في النفس، وهي **אהבה רבה**.
- 5 احمرار العينين: المحبة في اللذات**
17-151
«العينان» هما التطلّع إلى مجد الملك، أي المحبة في اللذات، التي تنكشف في **שבת** بعد كدح أيام الأسبوع؛ وينطق الحنك الذائق: «لي، لي» فيما ترتفع المحبتان معًا.
- 6 بياض الأسنان من الحليب**
21-181
«الأسنان» هي محاسبة النفس التي تطحن أعمال المرء ومشاعره وتغربلها؛ ثم يجعل «حليب» التوراة المحبة والخشية تنموان ويحوّل القلب، حتى يأتي التهذيب بلا عناء.

الخمر والحليب في التوراة

1 חכלילי עינים¹ מיין² ולבן שנים מחלב. הנה גבי³ יין כתיב תירושי המשמח אלקים⁴ כו'.

«حمرة العينين من الخمر، وبياض الأسنان من اللبن». وأما الخمر، فقد كُتب: «خمری الذي يفرّج أלקים (Elokim)»، إلخ.

يستهلّ المقال الحסיدي (מאמר, maamar) ببركة يعقوب (יעקב) ليهوذا (יהודה): عيناه حمراوان من الخمر، وأسنانه بيضاء من اللبن. ويستحضر الألتري (אדמו"ר הזקן) أولاً أن الكتاب يصف الخمر بأنها «تفرّج ה'»، وهذا يثير سؤالاً.

ולהבין מהו בחי' יין המשמח אלקים ואיך יהיה כחו גדול כ"כ [כל כך] לשמח אלקים. הנה אמרו נכנס יין יצא סוד.⁵

لفهم ذلك: ما المراد بمستوى أو جانب (בחינה, bechinah) الخمر «التي تفرّج ה'»، وكيف تكون قوتها عظيمة إلى هذا الحد، حتى تفرّج ה'؟ والآن، [قال الحكماء]: «يدخل الخمر، فيخرج السر».

يمكن للخمر أن تفرّج الناس، ولكن كيف يمكنها أن تفرّج ה'؟ يبدأ الجواب بقول الحكماء: «يدخل الخمر، فيخرج السر»: فكلمة «الخمر» (יין, yayin) وكلمة «السر» (סוד, sod) لكلتيهما القيمة العددية سبعون، وسيبيّن المقال أن الخمر هي التوراة، وأن السر هو حبّ خفيّ في النفس.

2 והענין כי בתורה יש ב' בחי' יין וחלב וכדכתיב לנו שברו ואכלו⁶ כו' בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב.

والبيان أن في التوراة مستويين: الخمر واللبن، كما ورد: «هلمّوا اشتروا وكلوا...» و«بلا فضة وبلا ثمن، خمرًا ولبنًا».

فالخمر واللبن بُعدان من أبعاد التوراة، كما يتضح من نداء إشعياء: «هلمّوا، اشتروا... بلا فضة وبلا ثمن، خمرًا ولبنًا». وثقراً الآية على أنها تتحدث عن التوراة، التي تُنال مجاناً، وتذكر الصورتين الواردتين في آيتنا، الخمر واللبن.

וביאור הדבר כי הנה יש ב' אהבות⁷ אה"ע [אהבת עולם] ואה"ר [ואהבה רבה]. אהבת עולם היא האהבה הגלויה.⁸

ولتوضيح الأمر: هناك محبتان، محبة العالم (אהבת עולם, ahavas olam) والمحبة العظيمة (אהבה רבה, ahavah rabbah). ومحبة العالم هي المحبة الظاهرة.

ولشرح هذين البعدين، يقدّم الألتري (אדמו"ר הזקן) نوعين من المحبة לה': אהבת עולם ואהבה רבה. ومحبة العالم هي المحبة «الظاهرة»، التي يشعر بها المرء بوضوح في القلب. واسمها يعني عادة «المحبة الأبدية»، لكن هذا المقال الحסיدي (מאמר, maamar) يتناول أيضاً لفظ עולם (olam, «العالم») بمعنى «العالم»: أي محبة تنبع من التأمل في العوالم، كما يشرح المقطع التالي.

אהבת עולם: محبة مستمدة من العوالم

3 ואה"ר [ואהבה רבה] היא אהבה המסותרת. ולהבין למה נק' האהבה המסותרת בשם אה"ר [אהבה רבה]. אך הנה אה"ע [אהבת עולם] היא האהבה שנלקחה מעולמות דהיינו מחמת התבוננות איך שהוא ית' ⁹ מחדש בטובו כו'. ומהווה מאין ליש בכל יום ¹⁰ מבחי' מלי' ית'

والحب العظيم (אה"ר, ahavah rabbah) هو الحب الخفي. ولكي نفهم لماذا سُمي الحب الخفي باسم الحب العظيم: فإن محبة العوالم (אה"ע, ahavas olam) هي المحبة الناشئة عن العوالم، أي عن التأمل في كيف أن ה', تبارك وتعالى، «يجدد بخيره»، إلخ، ويخلق من العدم وجودًا كل يوم، من مستوى الملكوت (מלכות, Malchus) لديه، تبارك وتعالى.

يُسَمَّى الحب العظيم الحب الخفي لأنه مستتر في النفس. وقيل أن يشرح الأئزر ريبه (אדמו"ר הזקן) لماذا سُمي «حبًا عظيمًا»، يعرف محبة العوالم: إنها محبة تنبع من التأمل في العوالم، وفي كيف أن ה' «يجدد بخيره» خلقه، كما جاء في كلمات بركة الصباح التي تسبق تلاوة שמע (Shema)، ويوجده من العدم كل يوم بواسطة ملكوته، أي صفة الملكوت لديه.

כי מלכותך מכ"ע [מלכות כל עולמים] ¹¹ כתיב שכל עולמים עליונים ותחתונים הם חיים וקיימים מבחי' מלכותו ית' ממכ"ע [ממלא כל עולמין] וסוכ"ע ואתה מחיה את כולם. ^{12, 13}

فقد كُتب: «ملكوتك ملكوت جميع العوالم»؛ فجميع العوالم، العليا والسفلى، تحيا وتوجد من مستوى ملكوته، تبارك وتعالى — النور الذي يملأ العوالم كلها (ממלא כל עולמין, memalei kol almin) والنور المحيط بجميع العوالم (סובב כל עולמין, sovev kol almin) — «وأنت تحييه جميعًا».

تقول الآية إن ملكوته هو «ملكوت جميع العوالم»: فجميع العوالم تحيا منه، ويصدر عن هذا المستوى كلُّ من النور الذي يملأ العوالم والنور المحيط بها. والتأمل في ذلك يوقظ محبة العوالم.

4 ואינו כדמיון הנשמה שמחיה את הגוף. שהחיות מתפשט ומתלבש בגוף ממש להחיותו. כי הוא ית' קדוש ומובדל כו'. רק התפשטות בחי' שם בלבד. דהיינו מחמת כי מלך שמו נק' עליהם.

وهذا ليس كحال النفس التي تمنح الجسد الحياة، حيث تنتشر قوة الحياة وتلبس بالجسد نفسه لتحييه. فهو سبحانه مقدس ومنفصل، إلخ. بل [إنه] مجرد امتداد لمستوى الاسم فحسب، أي لأن اسمه «ملك» يُطلق عليهم.

إن منح ה' الحياة للعوالم لا يشبه منح النفس الحياة للجسد، حيث تنتشر حيوية النفس بالفعل في الجسد وتلبس به. يظل ה' مقدسًا ومنفصلًا عن العوالم؛ وما يمتد إليها ليس إلا «اسمه»، أي تعبيرًا عنه فحسب، لأنه يُدعى ملكًا عليها.

5 וכמאמר ישתבח שמך לעד פי' לעד עד אין קץ כו'. וע"ז אנו אומרים איש"ר [אמן יהא שמיה רבא] מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך. פי' שאנו מתפללים ומבקשים שיהיה שם זה בבחי' ברכה והמשכה מההעלם אל הגילוי.

וכא جاء في القول: «لَيْسَبَّحْ اسمك إلى الأبد (לעד, la'ad)»; والمقصود بـ«إلى الأبد» أنه بلا نهاية، إلخ. وعن ذلك نقول: «آمين، ليكن اسمه العظيم مباركًا إلى الأبد وإلى أبد الآباد (לעלם ולעלמי עלמיא, le'alam ule'almei almaya); ليتبارك». أي إننا نصلي ونسأل أن يكون هذا الاسم في حال بركة وإفاضة من الخفاء إلى الظهور.

إن قول «لَيْسَبَّحْ اسمك إلى الأبد»، الوارد في صلوات الصباح، يعني أن امتداد اسمه لا نهاية له. وفي جواب صلاة التقديس (קדיש, Kaddish)، «ليكن اسمه العظيم مباركًا»، يفهم الأثر ريبه (אדמו"ר הזקן) لفظ «مبارك» بمعنى إنزال الفيض: فنحن نسأل أن يُنزل هذا الاسم، وهو مستتر الآن، من الخفاء إلى الظهور.

דהיינו שלא יהי' [יהיה] בבחי' העלם והסתר פנים אצלינו בידיעת אנשים מלומדה¹⁴ בלבד שאין זה אלא בבחי' הודאה. אבל בחי' ברכה היא בחי' גילוי ממש במוחו ולבו באמת לאמתו.

أي ألا يكون هذا الاسم بالنسبة إلينا في حال خفاء واحتجاب للوجه، بحيث لا تكون معرفتنا إلا «معرفةً تلقاها الناس بالتلقين»، وهي لا تعدو مرتبة الإقرار. أما مرتبة البركة فهي انكشاف فعلي في عقل المرء وقلبه، على الحقيقة كلها.

يكمن الخطر في أن تظل سيادة ה' خافيةً عنا، وألا نعرفها إلا بوصفها أمرًا تعلّمناه، كما في عبارة إشعياء (ישעיהו): «وصية الناس المتعلّمة بالتلقين»؛ فمثل هذه المعرفة لا تعدو أن تكون إقرارًا. والبركة تعني أن تنكشف هذه السيادة حقًا في عقل الإنسان وقلبه.

6 ושיהי' [ושיהיה] גילוי זה נמשך לעלם ולעלמי עלמיא אפי' [אפילו] בעולמות התחתונים כמו בעוה"ז הגשמי וכענין שנאמר ברוך ה' אלקי ישראל^{15,16} מן העולם ועד העולם.¹⁷

وأن يمتدّ هذا الكشف «إلى العالم وإلى عوالم العوالم» (לעלם ולעלמי עלמיא, le'alam ule'almei almaya)، حتى إلى العوالم السفلى، مثل هذا العالم المادي؛ كما جاء في القول: «مبارك ה', אלקי ישראל, من العالم إلى العالم».

التعبير الآرامي **לעלם ולעלמי עלמיא** يُفهم عادةً بمعنى «إلى الأبد»، لكنه يُقرأ هنا بمعنى «إلى العالم وإلى عوالم العوالم»: فنحن نطلب أن يبلغ الكشف كل عالم، حتى هذا العالم المادي. وتعبّر الآية «مبارك ה', אלקי ישראל, من العالم إلى العالم» عن الفكرة نفسها.

ועד"ז תקנו כל פסוד"ז [פסוקי דזמרה] מב"ש [מברוך שאמר] עד ק"ש [קריאת שמע] להאריך ולהרחיב הדבור בשבחו¹⁸ של מקום איך שמלכותו הוא מכ"ע [מלכות כל עולמים].

وعلى هذا النحو، رتب [الحكماء] جميع فقرات تسبيح الصباح (פסוד"ז, Pesukei deZimrah)، من «ברוך שאמר» (Baruch She'amar) إلى قراءة שמע (Shema)، لكي يطيلوا الكلام ويوسعوه في الثناء على الموجود في كل مكان، مبينين كيف أن الملكوت (מלכות, Malchus) الخاص به هو «ملك جميع العوالم».

رتب الحكماء فقرات تسبيح الصباح، من «باروخ شأמר» إلى الشماع، لهذا الغرض: أن يتوسعوا في بيان كيف تمتد سيادة ה' إلى جميع العوالم، حتى يشعر المصلي بذلك.

7 ואיך שהוא קדוש ומובדל כו' עד שיהיה נקבע בקרב איש ולב עמוק.¹⁹ ועי"ז יגיע לקיום הק"ש [הקריאת שמע] שמע ישראל.²⁰

و[يبينون] كيف أنه قدوس ومنفصل، إلخ، إلى أن يترسخ «في باطن الإنسان، و[في] قلب عميق». ومن خلال ذلك يبلغ إلى أداء قراءة שמع (Shema)، «اسمع يا إسرائيل».

وتصف פסוקי דזמרה (Pesukei deZimrah) أيضًا كيف يبقى ה' قدوسًا ومنفصلًا عن العوالم التي يدبرها، وينبغي أن يستمر هذا التأمل حتى يترسخ عميقًا في الشخص، «في باطن الإنسان، وفي قلب عميق». وهذا يهيئه لأداء قراءة שמע على الوجه الصحيح.

שמע לשון הבנה²¹ להתבונן כי ה' אחד פי' אחד ז' רקיעים²² וארץ וד' רוחות העולם²³ בטלים אל האל"ף הוא אלופו של עולם.

«اسمع» لفظ يدل على الفهم: أن يتأمل المرء أن «ה' (הוי' / שם הוי', Havayah) واحد». و«واحد» (אחד, echad) تعني أن السماوات السبع والأرض والجهات الأربع للعالم تخضع في حالة إبطال الذات (ביטול, bittul) للألف (א, alef)، وهو سيد العالم (אלוף, aluf).

«שמע» تعني «اسمع»، وتعني أيضًا «افهم»، ولذلك تدعو قراءة שמע إلى التأمل في أن ה' واحد. وكلمة «אחד» (واحد) تُكتب بألف (א, alef) وحيث (ח, ches)، ودالت (ד, dalet): فالثمانية هي السماوات السبع والأرض، والأربعة هي الجهات الأربع، وكلها تخضع في حالة إبطال الذات للألف، التي ترمز إلى אלוף (aluf)، أي سيد العالم.

8 וכמו שיש בגשמיות ז' רקיעים כו'. כך ברוחניות יש כמה מדרגות זו למעלה מזו וכולם בטלים אליו ית' רק שברוך שם כו'.

وكما أن في العالم المادي سبع سماوات، إلخ، فكذلك في الروحانية مراتب كثيرة، الواحدة فوق الأخرى، وكلها في حالة إبطال لذواتها أمامه، سبحانه؛ غير أن [هناك] «مبارك الاسم»، إلخ.

كما أن العالم المادي يضم سبع سماوات، فإن العوالم الروحية تضم مراتب كثيرة، الواحدة فوق الأخرى، وكلها في حالة إبطال لذواتها أمام ה'. وما يتيح لها مع ذلك أن توجد كعوالم هو قول «مبارك اسم مجد ملكوته»، الذي يقال بعد الآية الأولى من صلاة الشماع (שמע, Shema).

שמבחי' דלי"ת רבתי דאחד נמשך בחי' ברכה והמשכה להיות בחי' שם כבוד מלכותו כו'. ועי"ז יגיע למדרגת ואהבת.

فمن مستوى الدال الكبيرة (דלי"ת רבתי, dalet) في «الواحد» (Echad, אחד) تُستمد البركة والإفاضة، لتنشأ بذلك مرتبة «اسم مجد ملكوته»، إلخ. وبهذا يبلغ مرتبة «وأحب».

حرف الدال الكبير (דלי"ת רבתי) في كلمة «الواحد» (Echad, אחד)، المكتوب بحجم أكبر في التوراة، هو المصدر الذي يستمد منه «اسم ה'» إلى العوالم بوصفه «اسم مجد ملكوته». وهذا التأمل يقود الإنسان إلى الآية التالية: «وأحب».

פי' ואהבת הוא מלשון רצון.²⁴ דהיינו שיהי' [שיהיה] רצונך שהוי' יהיה אלקיך בכל לבבך בשני יצריך²⁵ יצ"ט [יצר טוב] ויצה"ר [יצר הרע] לאהפכא חשוכא כו'

«وأحب» (ואהבת, ve'ahavta) لفظ يدل على الإرادة. أي أن تكون إرادتك أن يكون اسم ה' (הוי' / שם הוי', Havayah) هو أלקיך، «بكل قلبك» — مع ميليك كليهما، الميل الصالح والميل الشرير — لقلب الظلمة [إلى نور]، إلخ.

إن «وأحب» (ואהבת) متصلة بالجذر אבה (avah, أراد). والمقصود أن تكون إرادتك أن يكون اسم ה' هو أלקיך، «بكل قلبك»؛ وقد فسّر الحكماء ذلك بأنه مع كلا الميلين، بحيث ينقلب حتى الميل الشرير من الظلمة إلى النور.

שיעקור רצונו מהבלי עולם להיות לו שינוי רצון ולהפך רצונו לה' אחד וכמ"ש מי לי בשמים²⁶ ועמד לא חפצתי בארץ:²⁷

[أي،] أن يقتلع إرادته من أباطيل العالم، حتى يحدث لديه تغيير في الإرادة، ويوجّه إرادته إلى ה' الواحد؛ كما ورد: «من لي في السماء؟ ومعك لا أشتهي شيئاً في الأرض».

يعني هذا اقتلاع المرء إرادته من أباطيل العالم حتى تتغير رغبته نفسها وتوجه إلى ה' وحده. ويعبر صاحب المزمور عن ذلك بقوله: «من لي في السماء؟ ومعك لا أشتهي شيئاً في الأرض».

القسم 3 • 9-12

אהבה רבה: المحبة الخفية

9 והנה כ"ז [כל זה] הוא בחי' אה"ע [אהבת עולם] שאומרים אהבת עולם אהבתנו. פי' אהבתנו שאהבה זו היא מתלבשת בתוך נפשנו.

والآن، كل هذا هو مستوى المحبة الدائمة (אהבת עולם, ahavas olam)، كما نقول: «بمحبة أبدية أحببتنا». ومعنى «أحببتنا» (אהבתנו, ahavtanu) أن هذه المحبة تتلبّس في داخل نفسنا.

كل هذا يصف المحبة الدائمة، المذكورة في البركة: «بمحبة أبدية أحببتنا». ويستند الألتز ربي (אדמו"ר הזקן) إلى كلمة أحببتنا، بما تحمله خاتمتها من معنى «نا»: فهذه المحبة تتلبّس في داخل نفسنا.

שהנפש יכולה להיות כלי להגביל ולהלביש את האהבה זו בתוכה ממש להיות תוכה רצוף אהבה²⁸ זו.

אבל אה"ר [אהבה רבה] היא בשרש הנפש במקור חוצבה כי חלק²⁹ הוי' ממש עמו.^{30, 31}

فالنفس تستطيع أن تكون وعاءً يحتوي هذه المحبة ويُلْبِسُها في داخله حقًا، حتى يكون باطنها مرصعًا بهذه المحبة. أما المحبة العظيمة (אהבה רבה, ahavah rabbah)، فهي في جذر النفس، في المصدر الذي تُحتت منه؛ لأن «شعبه» يعني حرفيًا «جزءًا من ה'».

تستقر المحبة الدائمة في النفس، إذ تستطيع النفس أن تحتويها تمامًا، فيكون باطنها «مرصعًا بالمحبة»؛ وهذه عبارة من نشيد الأنشاد. أما المحبة العظيمة، فتتجذر في مصدر النفس نفسه، لأن النفس «جزء من ה'».

10 ואני הוי"ה לא שניתי³² כתיב שהוא ית' למעלה מגדר עלמין ואין ערוך אליו ית' כלל אפי' [אפילו] כמשל טפה מים אוקיינוס.

ورد: «وَأَنَا، اسم ה' (הוי' / שם הוי', Havayah)، لم أُنْغَيِّرْ؛ إذ إنَّ ه'، سبحانه، فوق حدود العوالم، ولا نسبة إليه سبحانه على الإطلاق، ولا حتى كنسبة قطرة [بالتقاييس إلى] مياه المحيط.

تعلمنا كلمات ملاخي «وَأَنَا، ه'، لم أُنْغَيِّرْ» أن ه' متعالٍ تمامًا عن العوالم ولا يتأثر بها. ولا نسبة بين العوالم وبينه على الإطلاق، حتى كنسبة قطرة إلى المحيط.

שעם היות שהוא חלק קטן מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות. עכ"ז [עם כל זה] שייך איזה ערך ויחוס במהותו הדומה לו שגם מהות הטפה היא מים כמו הים הגדול ממש.

فمع أن [القطرة] جزء ضئيل، [واحد] من ألف ألف ألف وربوات ربوات، فإنَّ مع ذلك تصحَّ نسبة ما وعلاقة ما من جهة ماهيتها التي تشبه [المحيط]؛ إذ إنَّ ماهية القطرة أيضاً ماء، تماماً كالبحر العظيم.

القطرة ضئيلة إذا قيسَتْ بالمحيط، لكنها تشترك معه في طبيعتهما: فكلاهما ماء. أما بين ه' والعوالم فلا يوجد حتى هذا القدر من الاشتراك.

משא"כ אליו ית' אין ההשתלשלות ערוך כלל ולכך האהבה שנלקחה מבחי' זו אינה מתלבשת ממש תוך הנפש ואין הנפש יכולה להגבילה אלא היא בבחי' מסותרת

أما هو سبحانه فليس الأمر كذلك: فسلسلة العوالم الهابطة (השתלשלות, hishtalshelus) لا نسبة لها إليه على الإطلاق. لذلك، فإنَّ المحبة المستمدة من هذا المستوى لا تتلبس حقيقةً داخل النفس، ولا تستطيع النفس أن تحتويها؛ بل تكون في حال مستترة.

بما أن أصل النفس هو ה' نفسه، وهو متعالٍ عن جميع العوالم، فإنَّ المحبة المستمدة من ذلك الأصل تفوق قدرة النفس. فالنفس، وهي وعاء محدود، لا تستطيع احتواؤها، ولذلك تظل خفية؛ ولهذا تُسمَّى المحبة الخفية.

והיא באה לידי גילוי בבחי' בכל מאדך³³ כו'. (וע' בתניא ס"פ מ"ג³⁴ ועיי' [ועייין] ג"כ פ' י"ט):³⁵

وتنكشف في مستوى «بكل قوتك» (بكل ماأدך, bechol me'odecha), إلخ. (انظر تانيا (تنيא), نهاية الفصل 43؛ وانظر أيضاً الفصل 19).

حين تنكشف، تتجلى في صورة «بكل قوتك»؛ أي محبة بلا حدود. فكلمة «كثيراً جداً» تعني מאד (me'od). ويحيل الألتز ربي (אדמו"ר הזקן) القارئ إلى تانيا، الفصلين 43 و19، حيث تُناقش هاتان المحبتان.

11 והנה ההפרש³⁶ שבין אה"ע [אהבת עולם] לאה"ר [לאהבה רבה] הוא כי אה"ע [אהבת עולם] הבאה מחמת התבוננות ועומק מחשבתו יש לה הפסק שאם לבבו פונה לדברים אחרים וטרוד במחשבתו בעסקי עולם אזי חולפת ועוברת ממנו כו'

والآن، فالفرق بين محبة العالم (אהבת עולם, ahavas olam) والمحبة العظيمة (אהבה רבה, ahavah rabbah) هو أن محبة العالم، التي تنشأ من التأمل وعمق الفكر، قابلة للانقطاع؛ إذ إذا اتجه قلبه إلى أمور أخرى وانشغل فكره بشؤون الدنيا، فإنها تخبو وتفارقه، إلخ.

تعتمد محبة العالم على التأمل، ولذلك لا تدوم إلا ما دام الفكر منصرفاً إليها. فإذا اتجه الإنسان إلى أمور أخرى واستغرق في شؤون الدنيا، خبت هذه المحبة.

משא"כ האה"ר [האהבה רבה] שבשרש נפשו ממקור חוצבה³⁷ אין לה הפסק³⁸ שגם אם לבבו פונה לדברים אחרים הרי אין בזה לעומת זה^{39,40} להיות לעומת האהבה הזאת להטרידה ולהפסיקה.

أما المحبة العظيمة الكائنة في أصل نفسه، من المصدر الذي تُحتت منه، فلا تنقطع. فحتى إن اتجه قلبه إلى أمور أخرى، فليس في ذلك «واحد بإزاء الآخر»، [لا شيء] يقف بإزاء هذه المحبة فيشوشها ويقطعها.

المحبة العظيمة، المتجذرة في مصدر النفس، لا تنقطع أبداً. ولكل مستوى من القداسة نظير يقابله، «واحد بإزاء الآخر»، غير أن هذه المحبة لا نظير لها، فلا شيء يقف ضدها ليشوشها أو يقطعها.

12 ולזאת תשאר אהבה זו בבחי' רשימו להיות זכרונה תקועה בלב כל תמוט עולם ועד.⁴¹

لذلك يبقى هذا الحب في صورة الأثر الباقي (רשימו, reshimu)، لتظل ذكراه راسخة في القلب، «لا يتزعزع إلى الأبد، إلى دهر الدهور».

لأنه لا يعارض هذا الحب شيء، فإنه يبقى في النفس أثراً باقياً، وتظل ذكراه راسخة في القلب ولا تزول، «لا يتزعزع إلى الأبد، إلى دهر الدهور». فهو حاضر دائماً، وإن كان خفياً.

אך כיצד תהיה אה"ר [אהבה רבה] זו בבחי' גילוי שיעלה ויגיע למדרגת בכל מאדך⁴² ע"ז אמרו נכנס יין יצא סוד⁴³ היא התורה שנק' בשם יין.⁴⁴

לכן כיף ינכסף זהא الحب العظيم (אהבה רבה, ahavah rabbah), פירטقي ويبلغ مرتبة «بكل ما أوتيت من قوة»؟ عن ذلك قالوا: «دخل الخمر فخرج السرّ»: [فالخمر] هي التوراة، التي تُسمّى باسم «الخمر».

السؤال هو كيف يمكن إظهار هذا الحب العظيم، الخفي، حتى يبلغ مرتبة «بكل ما أوتيت من قوة». والجواب يعود إلى القول الذي افترض به الكلام: «دخل الخمر فخرج السرّ»، حيث الخمر هي التوراة.

القسم 4 • 13-14

خمر التوراة تكشف السرّ

13 וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ערבים עלי ד"ס⁴⁵ יותר מיינה של תורה כי על האהבה נאמר וירא אלקים את האור כי טוב⁴⁶ ואמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] כי טוב לגנוז בתורה.^{47, 48}

كما قال حکماؤنا، طابت ذکراهم: «أقوال الکتبة أحبّ إليّ من خمر التوراة». ففي شأن المحبة قيل: «ورأى أלקים النور أنه حسن»؛ وقال حکماؤنا، طابت ذکراهم: «أنه حسن» — ليُخفى في التوراة.

يسمّي الحكماء التوراة «الخمر»، كما في قولهم إن أقوال الکتبة أعزّ من خمر التوراة. والنور الذي رأى أלקים «أنه حسن» يُعرّف بالمحبة، ويقول الحكماء إنه أخفي في التوراة؛ فالتوراة تحتوي على النور الخفي للمحبة.

וכשנכנס יינה ש"ת [של תורה] יצא סוד הוא אור האהבה הגנוז מהעלם אל הגילוי להיות אצלו גילוי האה"ר [האהבה רבה] המושרשת בשרש נפשו במקור חוצבה בבחי' בכל מאדך

وحين يدخل خمر التوراة، يخرج السرّ — وهو النور الخفي للمحبة — من الخفاء إلى الظهور، فينكشف فيه الحب العظيم (אהבה רבה, ahavah rabbah) المتجذّر في جذر نفسه، في المصدر الذي تُحتت منه، بمستوى «بكل قوتك».

حين يدخل خمر التوراة إلى الإنسان، يخرج النور الخفي للمحبة إلى الظهور، وينكشف الحب العظيم (אהבה רבה) المتجذّر في نفسه، بوصفه حبًا «بكل قوتك».

וע"ז נא' [נאמר] פותח את ידיך. ⁴⁹ יודי"ך הן הם בחי' הצמצומים רבים ועצומים מאא"ס [מאור אין סוף] ב"ה להיות השתלשלות המדרגות מעילה לעלול כו'. ⁵⁰

وفي هذا قيل: «تفتح يدك» (ידיך, yadecha). أما «يوداتك» (יודיך, yudecha), فهي مراتب الانكماشات الكثيرة والعظيمة (צמצומים, tzimtzumim) الصادرة عن النور اللانهائي (אור אין סוף, Or Ein Sof), مبارك هو، لكي تقوم سلسلة الانحدار (השתלשלות, hishtalshelus) للمراتب، من العلة إلى المعلول، إلخ.

تسمى الآية «تفتح يدك» إلى هذا المعنى: فكلما «يدك» (ידיך, yadecha) تُقرأ «يوداتك» (יודיך, yudecha)، أي «حروف اليود الخاصة بك». وحرف اليود الصغير يرمز إلى الانكماش (צמצום)، أي الانكماشات العظيمة الكثيرة للنور اللانهائي، التي تتيح لسلسلة من المراتب أن تهبط من العلة إلى المعلول.

14 ומקור התהוות העולמות מאין ליש מרצה"ע [מצון העליון] ב"ה וע"י התורה שהיא חכמתו ורצונו ית' פותח את היודי"ן והצמצומים להיות גילוי ⁵¹ רצה"ע [רצון העליון] ב"ה.

ومصدر نشوء العوالم من عدم إلى الوجود هو الإرادة العليا، تبارك وتعالى. وبواسطة التوراة، التي هي حكمته وإرادته، تبارك وتعالى، [يفتح] حروف اليود (יודי"ן, yudin) والانكماشات، لكي تنكشف الإرادة العليا، تبارك وتعالى.

إن مصدر الخلق من عدم هو الإرادة العليا ل'ה', وهي مستترة وراء الانكماشات. والتوراة، بما أنها حكمة ה', وإرادته، «تفتح» حروف اليود هذه، حتى تنكشف إرادته.

ומשביע לכל חי ⁵² דהיינו בכל חיות ואור המתפשט בעולמות מריש כל דרגין כו'. להיות בהם בחי' רצון שיהי' [שיהיה] שורה ומתגלה בהם בחי' רצה"ע [רצון העליון] ב"ה ונמשך לנפש האדם ג"כ שיהי' [שיהיה] מתגלה בו רצה"ע [רצון העליון] שבנפשו

«ويُشبع كلَّ حيٍّ»: أي إن مستوى أو جانب (בחינה, bechinah) الإرادة ينبغي أن يكون في كل قوة الحياة والنور المنتشرين في العوالم، من رأس جميع المراتب، إلخ؛ أي إن الإرادة العليا، تبارك وتعالى، تستقر فيها وتُكشف. وهي تُمدّ إلى نفس الإنسان أيضًا، لكي تنكشف فيه الإرادة العليا الكامنة في نفسه.

تتابع الآية فتقول: «ويُشبع كلَّ حيٍّ إرادَةً». ومعنى ذلك أن إرادة ה' ينبغي أن تستقر وتُكشف في كل الحياة والنور في العوالم، من أعلى مستوى إلى أدناه؛ وأن تنكشف في الإنسان الإرادة العليا الموجودة في نفسه هو أيضًا.

דהיינו האה"ר [האהבה רבה] **המושרשת בשרש נפשו למעלה מכדי שתוכל הנפש שאת מאחר שהרצ"ע**
[שהרצון העליון] **בא אצלו לידי גילוי למטה בלבושי הנפש דבור ומעשה ע"י דבור בת"ת** [בתלמוד תורה]
ומעשה המצות ולכן אמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] **ששואלים את האדם קבעת עתים לתורה.**^{53, 54}

أي الحب العظيم (אהבה רבה, ahavah rabbah) المتجذر في أصل نفسه، وهو فوق ما تستطيع النفس احتماله؛ إذ إن الإرادة العليا قد ظهرت فيه في الأسفل، في لباسي النفس، الكلام والعمل، من خلال الكلام في دراسة التوراة والعمل بالوصايا (מצות, mitzvos). ولذلك قال حكماؤنا ذوو الذكر المبارك إن الإنسان يُسأل: «هل جعلت أوقاتاً ثابتة لدراسة التوراة؟»

إن الإرادة الكامنة في النفس هي الحب العظيم المتجذر في أصلها، وهو فوق ما تستطيع النفس احتواءه. وينكشف هذا الحب حين تظهر الإرادة العليا في لباسي النفس الخارجيين، الكلام والعمل، من خلال التلطف بكلمات التوراة وأداء الوصايا؛ ولهذا يُسأل الإنسان عند محاسبته عما إذا كان قد جعل أوقاتاً ثابتة لدراسة التوراة.

שע"ז יעורר את האהבה מלמעלה בשרש נפשו שאינה מתלבשת בשום כלי המעלים ומסתיר שאין
כמוה ולא דוגמתה בזלע"ז [בזה לעומת זה] **הנ"ל ואין לה הפסק שאפי'** [שאפילו] **בעסקו בשאר ענינים תהיה**
אהבה זו תקועה בלבן.

فبهذا يستثير الحب من الأعلى في أصل نفسه، وهو حب غير متلبس بأي وعاء يستر ويحجب؛ وليس له مثل، ولا شبيه، في «هذا بإزاء هذا» المذكور آنفاً. ولا ينقطع هذا الحب، حتى إنه يظل ثابتاً في قلبه ولو انشغل بأمور أخرى.

تثير دراسة التوراة في أوقات ثابتة الحب من الأعلى في أصل النفس؛ وهو حب غير متلبس بأي وعاء يستره ويحجبه، وليس له نظير في الجانب المقابل. ولذلك لا ينقطع: فحتى حين ينشغل المرء بأمور أخرى، يظل هذا الحب ثابتاً في قلبه.

ומזה יבא לידי ודברת בם^{55, 56} **כו' (וע' באגה"ק** [באגרת הקודש] **ד"ה איתא רפ"ד דמגלה**⁵⁷ **ודאשתמש**
בתגא כו' במי ששונה הלכות⁵⁸ **כו' יעו"ש** [יעויין שם]:

ومن هذا يصل إلى «وتتحدث بها»، إلخ. (انظر إغירת هكודש (אגרת הקודש, Iggeres HaKodesh), في المقطع الذي يبدأ: «ورد في مطلع الفصل الرابع من מגילה (Megillah): «ومن يستعمل التاج»، إلخ – بشأن من يدرس الأحكام (הלכות, halachos), إلخ؛ راجع هناك).

ومن هذا يصل إلى «وتتحدث بها»، أي يتحدث بكلمات التوراة في كل حين. ويحيل الألتز ريב (אדמו"ר הזקן, the Alter Rebbe) إلى الرسالة في إغירת هكודש التي تبدأ بتعليم التلمود عن «من يستعمل التاج»، والذي يفسره بأنه استعمال المرء لشخص يدرس الأحكام.

احمرار العينين: المحبة في الذات

15 ובזה יובן הכתוב חכלילי עינים מיין. פי' עינים הוא מ"ש עיני תמיד אל⁵⁹ ה'. הנה עין⁶⁰ ה' אל יראיו.

وبهذا يتضح قوله: «احمرار العينين من الخمر». و«العينان» كما في المكتوب: «عيناي دائماً نحو ה'»; «ها إن عين ה' نحو الذين يخشونه».

يمكن الآن تفسير الآية. ف«العينان» تذكران بقولها: «عيناي دائماً نحو ה'», ويقول: «عين ה' نحو الذين يخشونه»; أي بنظرة متبادلة بين الإنسان و ה'.

והוא בחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא⁶¹ דהיינו שיאיר בלבן אור האהבה לה' בבחי' ראייה היא בחי' אהבה

בתענוגים שהיא מדרגה העולה על כולנה למעלה מאה"ר [מאהבה רבה] ואה"ע [ואהבת עולם]

وهذا هو مستوى «التطلع إلى مجد الملك»: أي أن يشرق في قلبه نور المحبة ل ה' على هيئة الرؤية، وهو مستوى المحبة المصحوبة باللذة، وهو مستوى يفوق جميع المستويات، ويسمى فوق المحبة العظيمة (אהבה רבה, ahavah rabbah) والمحبة الدائمة (אהבת עולם, ahavas olam).

هذا التطلع هو «التطلع إلى مجد الملك»: يشرق نور المحبة ل ه' في القلب كما لو كان رؤية، وتسمى هذه المحبة محبة مصحوبة باللذة. وهي أرفع من كل من أהבה רבה وأהבת עולם.

(וצ"ע [וצריך עיון] בתניא פמ"ג⁶² משמע דאה"ר [אהבה רבה] היא אהבה בתענוגים. וצ"ל שיש ב' בחינות

אה"ר [אהבה רבה] הא' האהבה הנז' [הנזכר] בתניא פי"ט כשבאה לידי גילוי כשאינה בבחינת גילוי התענוג.

(وهذا يحتاج إلى نظر في ضوء ما يفيد تانيا (تניא)، الفصل 43، من أن أהבה רבה هي المحبة المصحوبة باللذة. وينبغي أن نقول إن لأהבה רבה مستويين: أولهما المحبة المذكورة في تانيا، الفصل 19، حين تأتي إلى الانكشاف، ولكنها ليست في مستوى اللذة المنكشفة.)

في هذه الملاحظة الاعتراضية يثير ألتير ربّه إشكالاً: فتانيا، الفصل 43، يعرف أהבה רבה بأنها المحبة المصحوبة باللذة، بينما يبين هنا أن المحبة المصحوبة باللذة أرفع منها. ويحلّ الإشكال بالتمييز بين مستويين من أהבה רבה: فأولهما هو المحبة الخفية التي يصفها تانيا، الفصل 19، حين تنكشف من دون لذة منكشفة.

וגדולה ממנה היא אה"ר [אהבה רבה] בתענוגים. ועיין במ"א ע"פ אחותי רעיתי יונת⁶³ כו'. שם נתבאר אחותי היא מצד אהבה טבעית ויונתי היא אהבה בתענוגים)

وأرفع منها **אהבה רבה** المصحوبة باللذة. وانظر في موضع آخر، في تفسير «أختي، محبوبتي، حمامتي»، إلخ؛ فقد بُيِّنَ هناك أن «أختي» ترجع إلى المحبة الفطرية، وأن «حمامتي» هي المحبة المصحوبة باللذة.

المستوى الأعلى هو **אהבה רבה** المصحوبة باللذة، وهي المحبة المصحوبة باللذة. ويستشهد بتفسيره في موضع آخر لعبارة «أختي، محبوبتي، حمامتي»: ف«الأخت» ترمز إلى المحبة الفطرية، و«الحمامة» إلى المحبة المصحوبة باللذة.

וכענין שכתוב עיניך יונים⁶⁴ כמו זוג יונים שמסתכלים תמיד זע"ז [זה עם זה / זה על זה] ומתענוגים כו'. כך יהיה קשר האהבה בדביקות נפלא ועצום עד שיהיו עיניו ולבו כל הימים רק לאסתכלא ביקרא דמלכא. וכמ"ש בזהר⁶⁵ ע"פ הסבי עיניך⁶⁶ כו' דמוקדין ליה בשלהובין דרחימותא.

وكما في المكتوب: «عيناك حمامتان»؛ فكما أن زوجاً من الحمام يحقّق أحدهما في الآخر على الدوام ويتلذذان بذلك، إلخ، هكذا تكون رابطة المحبة في تعلق عجيب شديد، حتى لا تنصرف عيناه وقلبه طوال الأيام إلا إلى «التطلع إلى مجد الملك». وكما ورد في الزohar (זהר) في تفسير «حوّلي عينيك»، إلخ: «فإنهما تشعلان فيه لهيب المحبة».

يستأنف المتن بعبارة «عيناك حمامتان»: فكما يحقّق الحمام أحده في الآخر باستمرار ويتلذذ بذلك، ينبغي أن تكون رابطة محبة الإنسان بـ ה' شديدة إلى حد أن تتجه عيناه وقلبه دائماً إلى التطلع إلى مجد الملك. ويصف الزohar، في تفسير «حوّلي عينيك»، عينيّن تشعلان في ה' ألسنة لهيب المحبة.

שתהא האהבה מתלהבת ומתלהטת בלב איש להתענג על ה' מרוב כל עד שאין כח בנפשו להגביל את האהבה בלב רק בבחינת ראייה מבחוץ (ועיין במ"א ע"פ עיניך יונים⁶⁷ וע"פ הראיני את מראיך):^{68, 69}

أي أن تتقد المحبة وتلتهب في قلب الإنسان، فيتغنم بـ ה' فوق كل شيء [آخر]، حتى لا تكون في نفسه قدرة على حصر المحبة في القلب، إلا على هيئة رؤية من الخارج. (وانظر في موضع آخر، في تفسير «عيناك حمامتان» و«أرني مظهرك».)

تشدد المحبة احتراقاً، إذ يتغنم الإنسان بـ ה' فوق كل شيء، حتى لا تملك النفس قدرة على احتوائها في القلب؛ فلا تتصل به إلا على هيئة رؤية، تدرك شيئاً يبقى خارج الذات. ويشير ألتير ربه إلى تفسيراته في مواضع أخرى لعبارتي «عيناك حمامتان» و«أرني مظهرك».

16 וזהו ענין חכלילי עינים. פירוש אדמומית העינים⁷⁰ שאודם העינים הוא מחמת תוקף רשפי אש⁷¹ דמוקדין ליה בשלהוביתא כו'.

وهذا هو معنى «حمراء العينين»: أي احمرار العينين؛ فإن احمرارهما ناشئ عن شدة «الشراوات النارية» التي «تضرم فيه لهيباً»، إلخ.

هذا هو «احمرار العينين» الوارد في الآية: عيان حمراوان من شدة «الشراوات النارية» للحب التي، بتعبير الزohar (זהר)، تضرم ה' بلهيبها. أما حمرة العينين (חכלילי, chachlili) فهي توهج هذا الحب في اللّذات.

והוא בחינת מעלת ומדרגת השבת אז תתענג כו' וקראת לשבת ענג.^{72, 73} אך מי שטרח בע"ש [בערב שבת]⁷⁴ כו'.

وهذا هو مستوى سمو السبت (שבת, Shabbos) ومرتبته الخاصة: «حينئذٍ تتلذذ»، إلخ، و«تدعو السبت لذّة». لكن «من تعب عشيّة سבת»، إلخ.

الحب في اللذات من شأن السبت، الذي يقول عنه إشعيا: «حينئذٍ تتلذذ به' (הוי' / שם הוי', Havayah)» و«تدعو السبت لذّة». لكن، كما يقول الحكماء: «من تعب عشيّة السبت أكل في السبت»؛ فلا بد من إعداد اللذّة مسبقًا.

ולכן צריך כל ימות החול ליגע את נפשו. לעורר את האה"ר [האהבה רבה] ואה"ע [ואהבת עולם]. וע"י זה יגיע לבחינת האהבה בתענוגים המתגלית בשבת.

لذلك ينبغي للمرء طوال أيام الأسبوع أن يُجهد نفسه لإثارة الحب العظيم (אהבה רבה, ahavah rabbah) وحبّ العالم (אהבת עולם, ahavas olam)؛ ومن خلال ذلك يبلغ مستوى الحب في اللذات الذي ينكشف في السبت.

لذلك، ينبغي للمرء في أيام الأسبوع أن يُجهد نفسه لإثارة أהבה רבה ואהבת עולם. وهذا الجهد يوصله في السبت إلى الحب في اللذات الذي ينكشف حينئذٍ.

17 והנה כ"ז [כל זה] בא מבחינת ומדרגת יין. יינה ש"ת [של תורה]. וזהו חכלילי כל חיק הטועם אומר לי לי.⁷⁵

والآن، كل هذا ناشئ عن مستوى ومرتبة الخمر، أي خمر التوراة. وهذا هو «أحمر العينين» (חכלילי, chachlili): «كل حنك (חיד, chech) يذوق يقول: «لي، لي» (li li)».

كل هذا ناشئ عن الخمر، أي خمر التوراة. ويفسر التلمود كلمة chachlili على أنها «حنك لي، لي»: «كل حنك يذوقها يقول: لي، لي».

לפי שיתגלה בחי' חיד הטועם את היין דהיינו בחי' חכמה ושעמי מצות שהם בחי' תענוג העליון.

لأن مستوى الحنك الذي يذوق الخمر سينكشف؛ أي مستوى الحكمة (חכמה, Chochmah)، وعلل الوصايا (מצוות, mitzvos)، أي الأسباب (טעמים, te'amim، «الأذواق»)، وهي مستوى اللذة العليا.

الحنك الذي يذوق الخمر هو الحكمة (חכמה) وعلل الوصايا (מצוות)؛ أي الأذواق (טעמים)، وهي اللذة العليا. وحين تنكشف هذه الأمور، يذوق الإنسان حلاوة حكمة ה'.

וע"י כן נתעלה בעילוי אחר עילוי⁷⁶ לי לי עד רום המעלות (פי' חיד השועם זהו בחי' אהבה בתענוגים המתגלה בשבת שהוא בחי' שם ע"ב [שם ע"ב] דחכמה

ومن خلال ذلك يرتقي ارتقاءً بعد ارتقاء، «لي، لي»، حتى أسمى المراتب. (ومعنى «الحنك الذي يذوق»: مستوى المحبة في الذات، التي تنكشف في السبت (שבת, Shabbos)، وهو مستوى الاسم ע"ב (Av, 72) للحكمة؛

بهذا المذاق يرتقي ارتقاءً بعد ارتقاء، قائلاً «لي، لي»، حتى أسمى المراتب. وفي حاشية بين قوسين، يعرف أدمور ه"ק الحنك الذائق بأنه المحبة في الذات التي تنكشف في السبت (שבת)، وهي مستوى الاسم ע"ב (Av, 72) للحكمة؛ وهذا هو اسم ה' (ה', Havayah)، المكتوب بصيغة قيمتها العددية 72، والمنتمي إلى الحكمة (חכמה).

ואזי אומר לי לי ב"פ [ב' פעמים] דהיינו שנכללו בו ב' אהבות הנ"ל אה"ר [אהבה רבה] ואה"ע [אהבת עולם] שהם מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [שם ב"ן] דמ"ה [דשם מ"ה] מברר ב"ן [שם ב"ן] וע"י יחוד מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [שם ב"ן] מתגלה בשבת בחי' הגבוה משניהם והוא בחי' שם ע"ב [שם ע"ב] אהבה בתענוגים):^{77, 78}

ثم يقول «لي، لي» مرتين؛ أي إن المحبتين المذكورتين أعلاه، **אהבה רבה** (ahavah rabbah، المحبة العظيمة) و **אהבת עולם** (ahavas olam، المحبة الدائمة)، تندمجان فيه. وهما **מ"ה** (Mah, 45) و **ב"ן** (Ban, 52)، إذ ينقي **מ"ה ב"ן**. ومن خلال اتحاد **מ"ה** و **ב"ן** ينكشف في السبت (שבת) مستوى أعلى منهما كليهما، وهو مستوى الاسم ע"ב (Av): المحبة في الذات.

ترمز عبارة «لي، لي» المكررة إلى المحبتين اللتين تندمجان في المحبة في الذات: **אהבה רבה** (ahavah rabbah، المحبة العظيمة) تقابل الاسم **מ"ה** (Mah, 45)، و **אהבת עולם** (ahavas olam، المحبة الدائمة) تقابل الاسم **ב"ן** (Ban, 52). وينقي **מ"ה ב"ן**؛ ومن خلال اتحادهما في السبت (שבת) ينكشف المستوى الأعلى، **ע"ב** (Av): المحبة في الذات.

القسم 6 • 181-21

بياض الأسنان من الحليب

18 ולבן שינים מחלב.⁷⁹ פירוש כי שינים הם השוחנות את המאכל להיות מתעכל במעיו שע"י יחי' [יהיה] מזון לגוף

«وبياض الأسنان من اللبن». والمعنى أن الأسنان هي التي تطحن الطعام لكي يُهضم في أمعائه، وبذلك يصير غذاءً للجسد.

يبدأ النصف الثاني من الآية، «وبياض الأسنان من اللبن»، ببيان وظيفة الأسنان. فهي تطحن الطعام لكي يمكن هضمه ويغذي الجسد.

משא"כ כשלא ילעוס ויטחון המאכל בשיניו לא יבא לידי עכול כלל ולא יהיה לו למזון ולשובע.

أما إذا لم يمضغ الطعام ويطحنه بأسنانه، فلن يُهضم مطلقاً، ولن يكون غذاءً له ولا يحقق له الشبع.

فالطعام الذي يُبتلع من دون مضغ لا يُهضم ولا يوفّر غذاءً أو شبعاً. وتطبق الفقرة التالية هذا على الخدمة الإلهية.

19 וכך עד"מ כדי שיהי' [שיהיה] מזון לרמ"ח אברין דמלכא שתהא נפשו מרכבה אליהם שיתאחד ממש עם

הנפש צ"ל בבחי' שינים הטוחנות ומפררות

وهكذا أيضًا، على سبيل المثال: لكي يكون غذاء لـ«الأعضاء ٢٤٨ للملك»، فتكون روحه مركبة لها ويكون الغذاء متحدًا حقًا بالنفس، لا بد من مرتبة الأسنان التي تطحن وتسحق.

تُسَمَّى الوصايا الإيجابية (מצוות, mitzvos) «الأعضاء ٢٤٨ للملك». ولكي تكون خدمة الإنسان غذاء حقيقيًا لها، بحيث تصبح روحه «مركبة» لها ومتحدة بها تمامًا، يحتاج إلى ما يقابل روحًا الأسنان التي تطحن الأشياء وتفتتها.

דהיינו לפרר ולברר כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו⁸⁰ ולדקדק ולפשפש בהן ולהיות ממארי דחושבנא לשקול כל דרכיו ולפלס מעגלותיו.

أي أن يفتت ويفرز جميع أفعاله وأقواله وأفكاره، وأن يدقق فيها ويفحصها، وأن يكون من «أرباب المحاسبة»، فيزن جميع طرقه ويقىس مسالكه.

«الأسنان» هي محاسبة النفس: تفتت جميع أفعال المرء وأقواله وأفكاره وفرزها، والتدقيق فيها وفحصها، وأن يكون من «أرباب المحاسبة» الذين يزنون جميع طرقهم ويقىسون مسالكهم.

20 ונק' בלשון הגמ' [הגמרא] מדקדק במעשיו שע"כ [שעל ידי כך] יהיה בבחי' עכול בנפש שהטוב יקבל למזון

ולשובע והפסולת המעורב תערובת זר ופסולת ידחה לחוץ.

وفي اصطلاح الجمارا (גמרא, גמרא)، يُسَمَّى هذا «يدقق في أفعاله». ومن خلال ذلك يحدث في النفس نوع من الهضم: فتتقبل الخير غذاءً وشبعًا، وتدفع إلى الخارج ما اختلط به من خليط غريب وفضلات.

تسمي الجمارا هذا الشخص «يدقق في أفعاله». ومن خلال هذا التمهيص يُهضم عمله في خدمة ה' في النفس: فيمتص الخير غذاءً، ويدفع إلى الخارج ما اختلط به من خليط غريب كأنه فضلات.

וכן בענין בירורי המדות אוי"ר [אהבה ויראה] כל חד לפום מאי דמשער בלבי^{81, 82} ושוקל במאזני שכלו

כיצד היא האהבה האמיתית לה'.

وكذلك في تنقية الصفات الوجدانية (مדות, middos)، أي الحب والخشية (אהבה ויראה, ahavah v'yirah): «كلٌ بحسب ما يقيس في قلبه»، يزن المرء بميزان عقله ما حقيقة الحب الصادق لـ ה'.

وينطبق الأمر نفسه على تنقية حب المرء وخشيته. فكل شخص، «بحسب ما يقيس في قلبه»، يزن بعقله ما حقيقة الحب الصادق لـ ה'.

21 וכיצד היא בחי' אתהפכא חשוכא כו' באמת לאמתו להיות מייגע א"ע [את עצמו] ביגיעת הנפש לבא

למדרגה זו שיהיה נקבע בלבו באמת לאמתו בלי דמיונות כו'

ו[הו יואזן] ما حقيقة مستوى «قلب الظلمة [إلى نور]»، وما إلى ذلك، في الصدق المطلق؛ أي أن يكّد نفسه ببذل جهد النفس ليبلغ هذا المستوى، حتى يثبت في قلبه بصدق مطلق، من دون تصوّرات وهمية، وما إلى ذلك.

עליו אַיִצָּא אַן יואזן מא הדי ענינה חָא «לב الظلمة إلى نور»، ואֵן יכֵד נפֿשֵׁה לִיבֵלַגּ הַזֶּה הַמִּסְתָּוִי. וַיִּנְבְּי אֵן יִתְבַּת הַתְּגִיירִי בִּי לִבֵּה בִּסְדִּיק, לֹא אֵן יִכּוֹן מִכְרֵד תִּסְוֹר.

וכיוצא בזה דרכים הידועים למבקשי ה' יבינו כל⁸³ מאליהם שצריך לדקדק ולפשפש כו'⁸⁴ ולהיות מייגע עצמו⁸⁵ כו'.

وهناك طرق كثيرة من هذا القبيل، يعرفها «طالبو ה'»، وهم «يفهمون كل شيء» من تلقاء أنفسهم: أنه ينبغي التدقيق والتمحيص، وما إلى ذلك، وإتباع النفس، وما إلى ذلك.

הֵנָּה טָרַק כַּתִּירָה מִן הַזֶּה הַקִּבִּיל, יִעֲרֶפְהָ טָאִלְבּוּ ה', וַיִּדְרִכּוּנָהּ מִן תִּלְקָא אֲנַפְשֵׁהּ. וְכֻלָּהּ תִּתְּפֵלַב הַתְּדִיקִיק וּמַחֲסִיבֵה הַנֶּפֶשׁ וְהַכֹּדֶ; וְהַזֶּה הוּא עִמֵּל «הָאֲסָנָן».

אך אח"כ יגיע לבחי' ומדרגת החלב.

לכן بعد ذلك سيبلغ مستوى الحليب ومرتبته.

בִּעֵד כֹּד «הָאֲסָנָן» יֵאָתִי מִסְתָּוִי הַחֵלִיב.

כמו שהחלב עדי"מ מגדל את הולד להיות אבריו נגדלים. כך בחי' החלב של תורה מגדל את מדותיו

אהוי"ר [אהבה ויראה] כו' להיות לו אוי"ר [אהבה ויראה] היותר גדולים בגדלות המוחין

فكما أن الحليب، على سبيل المثال، ينمّي الرضيع حتى تنمو أعضاؤه، كذلك فإن مستوى حليب التوراة ينمّي صفاته الوجدانية (مדות, middos)، أي الحب والخشبة (אהבה ויראה, ahavah v'yirah)، وما إلى ذلك؛ حتى يصير له حب وخشبة أعظم، في نضج القوى العقلية (מוחין, mochin؛ גדלות המוחין, gadlus hamochin).

כִּמָּא יִנְמִי הַחֵלִיב הַרְצִיעַ, פִּתְתִּיטוֹר אֲעֻזָּוֶה, יִנְמִי «חֵלִיב» הַתּוֹרָה מִשָּׁעֵר הָאִנְשָׁן, אִי חֵבֶה וְחִשְׁיֵתֶה לֹא ה', חֲתִי יִיבֵלְגָא אֲעֻזֵּם מֵרַתִּיבֵהּ, מִנְּתִיקִין עֵן עִקֵּל נָאֻשׁ וּמִתְּסַע (gadlus hamochin).

(שהאברים הם המדות ועיקרם הם חג"ת [חסד גבורה תפארת] נה"י [נצח הוד יסוד] ובחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] שבתוכן המקיימות אותן וכל א' מג' מיני בחינות אלו כלולה מכל הנ"ל הרי פ"א. וכל בחי' נחלקת לג' בחי' ראש תוך סוף הרי רמ"ג. ושרשם ה"ח [ה' חסדים] המגדילים הרי רמ"ח).⁸⁶

(فالأعضاء هي الصفات الوجدانية، وأهمها الإحسان (חסד, Chesed)، والشدة (גבורה, Gevurah)، والجمال (תפארת, Tiferes)، والنصر (נצח, Netzach)، والبهاء (הוד, Hod)، والأساس (יסוד, Yesod)، ومستوى الحكمة (חכמה, Chochmah)، والفهم (בינה, Binah)، والمعرفة (דעת, Daas) الكائنة فيها، والتي تحفظها؛ وكل واحد من هذه الأنواع الثلاثة من المستويات يشتمل على كل ما سبق، فيكون المجموع 81. وينقسم كل مستوى إلى ثلاثة مستويات: الرأس والوسط والنهاية، فيكون المجموع 243. وأصلها الإحسانات الخمسة (חסדים, Chasadim) التي تنمّيها، فيكتمل العدد إلى 248).

توضح هذه الملاحظة الاعتراضية لماذا تُسمّى المشاعر أعضاء، وتصل إلى عدد أعضاء الجسد، وهو 248. فالصفات الوجدانية الست، ومعها الحكمة والفهم والمعرفة داخلها، تكون تسعة؛ وكل منها يشتمل على التسعة كلها (81). ولكل منها رأس ووسط ونهاية (243)، ويكمل أصلها، وهو الإحسانات الخمسة التي تنمّيها، العدد إلى 248.

וזוהו רוחצות בחלב^{87,88} כו' שהחלב מרחיץ המדות ונהפכין ממחות למחות להיות נהפך לבו ונעשה כאיש אחר לגמרי בשינוי המדות כולן שוין לטובה.

وهذا هو معنى «مغسولة باللبن»، وما إلى ذلك: فالحليب يغسل الصفات الوجدانية، فتتحول من ماهية إلى ماهية أخرى؛ فيتغير قلبه ويصير كإنسان آخر تمامًا، إذ تتغير جميع صفاته، وكلها إلى الخير على السواء.

هذه هي صورة نشيد الأنشاد عن العيون «المغسولة باللبن»: فحليب التوراة يغسل المشاعر حتى تتغير طبيعتها نفسها. ويتغير قلب الإنسان، فيصير كأنه شخص آخر، وتنقلب جميع طباعه إلى الخير.

ומזה יומשך להיות לבן שינים שיהיה בהם בחי' לבנונית ובהירות בבירורי המדות בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות⁸⁹ בבחי' ראייה חושיית שלא ביגיעה יגיעת הנפש ויגיעת בשר רק מיד יגיע אליו כו'.

ومن هذا ينشأ «بياض الأسنان»: فيكون فيها بياض وصفاء في تنقية الصفات، صعودًا بعد صعود، إلى أسمى المراتب، على نحو الرؤية الحسية؛ فلا يكون ذلك بكّد النفس وبذل جهد الجسد، بل يصل إليه فورًا، وما إلى ذلك.

ومن هذا يأتي «بياض الأسنان»: فتصير تنقية مشاعره واضحة وصافية، وترتقي إلى مراتب أعلى فأعلى. ولا يعود بحاجة إلى الكد والاجتهاد ليرى الحقيقة؛ بل تبلغ إليه فورًا، بوضوح الرؤية الحسية.

וזוה חכלילי כו' מיין כו' מחלב כו' ובחי' יין וחלב נעשה הכל בחי' חכלילי לי לי עד רום המעלות: ⁹⁰

وهذا هو «حُمرة» (חכלילי, chachlili). وما إلى ذلك، «من الخمر»، وما إلى ذلك، «ومن اللبن»، وما إلى ذلك: فمستوى الخمر ومستوى اللبن يصيران جميعًا مستوى حכלילي (chachlili)، «لي، لي»، إلى أسمى المراتب.

وهكذا تجتمع أجزاء الآية: فالحمرة في العينين من الخمر، وبياض الأسنان من اللبن، يصيران جميعًا مستوى حכלيل (chachlili)، «لي، لي»، ويرتقيان إلى أسمى المراتب.

في العمل الروحي

خَصَّصْ أوقاتًا ثابتة لدراسة التوراة، كي تستخرج خمرها المحبة الخفية في نفسك وتبقيها حاضرة فيك حتى في شؤونك الأخرى. وفي أيام الأسبوع، اجتهد في التأمل، ومحض أعمالك وأقوالك وأفكارك ومشاعرك بصدق، لتكون محبتك **לה'** حقيقية لا متوهمة؛ وبذلك تستحق لذة **שבת**، ثم ينمّي حليب التوراة محبتك وخشيتك حتى يظهر التغيير في قلبك بوضوح ومن غير عناء.

أسئلة للنقاش

1. بحسب المقالة، لماذا يمكن أن تنقطع **אהבת עולם** بسبب شؤون الدنيا، بينما لا تنقطع **אהבה רבה**؟
2. كيف يوضح تشبيه القطرة بالمحيط سبب عجز النفس عن احتواء **אהבה רבה**؟
3. ما معنى أن التوراة «تفتح حروف اليود»، وكيف يكشف ذلك المحبة الخفية في النفس؟
4. لماذا ترتبط المحبة في اللذات ب**שבת**، وما صلة كدح أيام الأسبوع بها؟
5. ما الفرق بين عمل «الأسنان» وعمل «الحليب» في تهذيب محبة المرء وخشيته؟

חואש

الفقرة 1

1 חכלילי עינים

תדוין אַחר (הנחה, hanachah) לְהַזָּהּ המאמר, סְגֵלֶה מִסְתַּמֵּע אַחֵר.

מلاحظة כيهوت

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ה כרך א ע' קסז. והנחה אחרת בתו"א לעמבערג ג, ג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תלג. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. [המאמר באוה"ת ויחי שסה, ב הוא לשון התו"א עם הגהות]. קיצורים באוה"ת כרך ו תשמא, ב. וראה כרך ז תתנעה, ב. פלח הרמון בראשית קכז, ד. בלקו"ת שה"ש לו, א ד"ה הסבי עיניך מציין כמה פעמים לד"ה זה. בסה"מ תרס"ט ע' קיז מציין לד"ה זה.

2 חכלילי עינים מיין

يبارك يعقوب (יעקב) يهوذا (יהודה): «عيناه حمراوان من الخمر، وأسناؤه ببضاء من اللبن»؛ أي إن أرضه ستزخر بالكروم والمراعي، حتى يكثر فيها الخمر واللبن. وتشرح المقالة (מאמר, maamar) ألفاظ الآية، عبارةً عبارة، بوصفها قوتين للتوراة.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:יב

חכלילי עינים מיין וּלְבָן־שָׁנִים מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة כيهوت

בראשית מט, יב.

3 הנה גבי כתיב יין המשמח

اختلاف في المخطوطة: تقرأ هذه المخطوطة «والآن كُتِب: خَمْرٌ تَفْرَح» بدلًا من الصياغة المطبوعة.

מلاحظة כيهوت

בבזך 414: הנה כתיב יין המשמח.

4 תירושי המשמח אלקים

في مَثَل يوثام (יותם), تطلب الأشجار من الكرمة أن تملك عليها, فتجيب: «أترك خمري الذي يَفْرَحُ ه' والناس؟» (إذ يُسَكَب الخمر على المذبح). ويتساءل الألتز ريبي (אדמו"ר הזקן) كيف يمكن للخمر أن يَفْرَحُ ه'.

Judges 9:13 שופטים טז:יג

וּתֹאמַר לָהֶם הַגֶּפֶן הַחֲזָלְתִּי אֶת־תִּירוּשֵׁי הַמְּשַׁמַּח אֱלֹקִים וְאֲנֹשִׁים וְהִלַּכְתִּי לְנוּעַ עֲלֵיהֶעֱצִים:

And the vine said unto them: Should I leave my wine, which ?cheereth G-d and man, and go to hold sway over the trees

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة כيهوت

ס' שופטים ט, יג. בבזך 633 מתחיל: הנה כתיב יין המשמח אלקים.

5 נכנס יין יצא סוד

تلاحظ الجمارا (גמרא) أن «الخمر» (יין, yayin) و«السز» (סוד, sod) متساويان في القيمة العددية، فكلاهما يساوي سبعين: حين يدخل الخمر

يخرج السز. وتقرأ المقالة الخمر على أنه التوراة، والسز على أنه الحب الخفي للنفس.

Eruvin 65a:19-20 עירובין ס"ה א:י"ט-כ'

אָמַר רַבִּי חִיָּא: קָל הַמְתִּישָׁב בֵּינֵנוּ — לֹשׁ בּוֹ דַּעַת שְׂבָעִים זָקָנִים. "יִינוּ" נִימָן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת, וְ"סוּד" נִימָן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת. נִכְנָס יֵינָן — יִצָּא סוּד. אָמַר רַבִּי חֲנִינִי: לֹא נִבְרָא יֵינָן אֱלָא לְנַחֵם אַבְלִים וּלְשַׁלֵּם שְׂכָר לְרִשְׁעִים, שְׁנֹאֲמַר: "תָּנוּ שְׂכָר לְאוֹבֵד וְגוֹ'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Sanhedrin 38a:3-4 סנהדרין ל"ח א:ג-ד'

אָמַר לָהֶם: בְּנֵי, קוֹצִים אַתֶּם מְשִׁילִין לִי בְּעֵינַי? אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּא: רַבִּי, אַל יָרַע בְּעֵינֶיךָ. "יֵינוּ" נִימָן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת, וְ"סוּד" נִימָן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת. נִכְנָס יֵינָן — יִצָּא סוּד. אָמַר רַב חֲסִדָּא אָמַר מַר עֲזַרְיָה, וְאָמַרִי לֵה אָמַר רַב חֲסִדָּא: דָּרַשׁ מֶרֶי בַר מַר, מֵאִי דְקָתִיב: "וַיִּשְׁקֹד ה' עַל הָרָעָה וַיְבִיאָהּ עָלֵינוּ כִּי צָדִיק ה' אֱלֹהֵינוּ"? מִשּׁוֹם דְּצָדִיק ה' — "וַיִּשְׁקֹד ה' עַל הָרָעָה וַיְבִיאָהּ עָלֵינוּ"? אִין, צָדִיקָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדִים גָּלוּת צָדִיקָהּ וְעוֹד גָּלוּת וְכַנִּיָּה ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 39a זח"ג לט, א

מلاحظة כيهوت

עירובין סה, א. סנהדרין לח, א. זח"ג לט, א. בלקו"ת ויקרא ג, ד מציין לכאן.

الفقرة 2

6 לכו שברו ואכלו

يدعو إشعياء قائلًا: «هَلِّمُوا، اشْتَرُوا وَكُلُوا... بلا مال وبلا ثمن، خَمْرًا وَلَبَنًا». ويقرأ الألتز رَبِّه (אדמו"ר הזקן) الخمر واللبن على أنهما جانبان من التوراة، التي تُعْطَى مَجَانًا.

Isaiah 55:1 ישעיהו נ"ה:א'

הוּי כְּלִי־צִמָּא לְכוּ לַמַּיִם וְאִשְׁרֵי אֵינִיל־וֹ קֶסֶף לְכוּ שְׁבְרוּ וְאָכְלוּ וְלָכוּ שְׁבְרוּ בְּלוֹא־קֶסֶף וּבְלוֹא מַחִיר יֵינוּ וְחֶלֶב:

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine and milk Without money and without price

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة כيهوت

ישע"י נה, א. ראה ביאור הפסוק בלקו"ת שמע"צ פד, ג שקאי על תורה.

7 יש ב' אהבות

يشرح الفصل 44 من تنيא أن كل واحد من مستويي المحبة، اأهبة ربه واهأبت عولم، ينقسم إلى مستويات لا تُحصى، لكل شخص بحسب مقياسه الخاص.

מلاحظة כيهوت

ראה תניא פ' מד. תורת שלום שיחת שמח"ת תרס"ח ע' 87. מכ' כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע נדפס בסוף קונטרס העבודה.

8 שו"ת אמרו — כי בתורה

تورد نسخة أور התורה الصياغة نفسها كما طُبعت هنا.

מلاحظة כيهوت

الفقرة 3

9 שו"ה האהבה — איך שהוא ית'

اختلاف في نسخة مخطوطة: تخلو هذه النسخة من الكلمات الممتدة من «المحبة» إلى «كيف أن ه', تبارك وتعالى».

ملاحظة كيهوت

בבוק 414 ליתא תי' אלו.

10 שו"ה מחדש — בכל יום

اختلاف في نسخة مخطوطة: تخلو هذه النسخة من الكلمات الممتدة من «يجدد» إلى «كل يوم».

ملاحظة كيهوت

בבוק 633: ליתא.

11 מלכותך מכ"ע

يمجد داود (دود) ه' قائلاً: «ملكوتك ملكوت جميع العوالم (عولמים, olamim)»; أي إن ملكوته، ببساطة، ملكوت لكل العصور، دائم أبداً. ويقرأ الألتري (أدمو"ר הזקן) كلمة **عولמים** بمعنى «العوالم»: فملكوت ه' (מלכות, Malchus) هو المستوى الذي تُخلَق منه جميع العوالم وتُحفظ به في الوجود.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מלכותך מלכות כל-עלמים וממשלתך בכל-דור ודור:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كيهوت

תהלים קמ"ה, יג.

12 שו"ה כי — עליונים ותחתונים

اختلاف في نسخة مخطوطة: تخلو هذه النسخة من الكلمات الممتدة من «فإن» إلى «العليا والسفلى».

ملاحظة كيهوت

בבוק 633 ליתא.

13 ואתה מחי את כולם

من صلاة اللاويين: «أنت وحدك ه'... وأنت تحييه جميعاً». ويُستشهد بهذا لإظهار أن جميع العوالم تستمد حياتها من ه'.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט':ו'

אתה-הוא ה' לבדך אתה עשית את-השמים שמי השמים וכל-צבאם הארץ וכל-אשר עליה הנמים וכל-אשר בהם ואתה מחיה את-כלם וצבא השמים לך משתחווים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كيهوت

נחמיה ט, ו.

الفقرة 5

14 אנשים מלומדה

يُوَبَّخُ إشعيا شعباً تكون «خشيتهم مني وصيةً من الناس يتلقونها تلقياً». ويستخدم الألتري ريببي (أدمو"ר הזקן) هذه العبارة للدلالة على معرفة سيادة ه' التي لا تتجاوز كونها معرفةً مكتسبة، من دون أن يشعروا بها حقاً.

Isaiah 29:13 ישעיהו כ"ט:י"ג

ויאמר אדני יעו כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אתי מצות אנשים מלמדה:

And the L-rd said: Forasmuch as this people draw near, and with their mouth and with their lips do honour Me, But have removed their heart far from Me, And their fear of Me is a commandment of men learned by rote

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

الفقرة 6

15 ברוך ה' אלקי ישראל

الإحالة المرجعية من كيهوت لهذه الكلمات (حاشيتها أدناه).

ملاحظة كيهوت

קור, מזח.

16 تحلیل حاشية كيهوت، فيما يخص هذه الكلمات، إلى I Chronicles 16:36.

I Chronicles 16:36 דברי הימים א ט"ז:ל"ו

ברוך ה' אלקי ישראל מרי-העולם ועד העולם ויאמרו כל-העם אמן והלל לה'

Blessed be the L-RD, the G-d of Israel, From everlasting even to everlasting. And all the people said: 'Amen,' and praised the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם

ويُختَم المزمور بقول: «مبارك اسم ه' (הוי' / שם הוי', Havayah), أלקي ישראל، من العالم وإلى العالم؛ أي بوضوح: «من الأزل إلى الأزل». ويقرأها الألتري ريببي (أدمو"ר הזקן) بمعنى «من عالم إلى عالم»: فالبركة، أي إنزال اسم ه', تصل إلى كل عالم، حتى إلى هذا العالم المادي.

Psalms 106:48 תהילים ק"ו:מ"ח

ברוך-ה' אלקי ישראל מרי-העולם ועד העולם ואמר כל-העם אמן והללו קה:

Blessed be the L-RD, the G-d of Israel, from everlasting even to everlasting, and let all the people say: 'Amen.' Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 שו"ה ולהרחיב — בשבחו

في نسخة مخطوطة، تقرأ هذه النسخة بدلاً من الكلمات الممتدة من «ويوسعوا» إلى «في الثناء» عبارة «في آيات ثنائه».

ملاحظة كيهوت

בבוק 633: בפסוקי שבחו.

الفقرة 7

19 בקרב איש ולב עמוק

يصف داود (دود) الأشرار الذين يدبرون في الخفاء قائلاً: «باطن كل إنسان أفكار، والقلب عميق». ويستخدم الألتري ريببي (أدمو"ר הזקן) هذه الكلمات

לדללה על תאמל יתסחך פי אעמאק القلب.

Psalms 64:7 תהילים ס"ד:ז

יחפשו עולות תמנו חפשו מקפשו וקרב איש ולב עמק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מלחצה כהות

ע"ם תהלים סד, ז.

20 שמע ישראל

ינאדי מוסי (משה) ישראל קאנלא: «אסעם יא ישראל, אסם ה' (הוי' / שם הוי', Havayah) הו ה' לנא, ואסם הוי' / שם הוי' אחד», ויהי الآية الأولى من تلاوة «אסעם» (שמע, Shema). ויפסר האלטר ריבי (אדמו"ר הזקן) קלמה «אסעם» במעני הפהם, ויוצח מעני «ואחד» מן חלל חרופהא.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 שמע לשון הבנה

ישרח מאמר תורה אור האפתחא (1a) אן «שמע» טעני הפהם, ויפסר העין הכיירה ע (ayin) פיה באנחא השהט העלויה הסיג, התי לא תזאל פי חלה בייטול פי אשהא. ומה יגדב אלל האספל לייס אלל משהט «האסם», כמה פי «מבארק אסם מבד מלכותה», לאן «מלכותה הו מלכות הסיג העולם». ופי 38b (מקד), יכונ מעני «שמע» בושפה פהמא הו התאמל פי אן הנור הדי ימלא העולם כלה (memalei kol almin) והנור המחיט בהסיג העולם (סובב כל עלמין, sovev kol almin) ינבתקאן מן הוי'.

מלחצה כהות

נסמן לעיל א, א. לח, ב.

22 אחד ז' רקיעים

החלה המרגיעה מן כהות להזה הקלמא (חאשיטה אדנא).

מלחצה כהות

שו"ע או"ח ס"א ס"ו.

23 אחד ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם

והחכם העמלי (הלכה, halachah) הו חלה חרף הלה העברי (ח, ches) פי קלמה «הואחד» (אחד, Echad), לתהויג ה' פי השמאות والأرض, וחלה חרף הדאל (ד, dalet) לתאמל פי אנה וחדה יחקם הההא האריג לעולם. וייסנד האלטר ריבי (אדמו"ר הזקן) אלל הזה הפהם לחרופ «הואחד».

Shulchan Arukh, Orach Chayim 61:6 שולחן ערוך, אורח חיים ס"א:ו

צריך להאריך בחי"ת של אחד כדי שימליך הקב"ה בשמים ובארץ שלזה רומזו החטטורות שבאמצע הגג החי"ת ויאריך בדל"ת של אחד שיעור שיחשוב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העולם ולא יאריך יותר מכשיעור זה ויש נוהגים להטות הראש כפי המחשבה מעלה ומטה ולד' רוחות:

Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain)

الفقرة 8

24 ואהבת הוא מלשון רצון

تشير الحاشية إلى مناقشة Sefer HaChakirah لجذر אבה (avah, أي أراد), ومنه تُفهم كلمة «وأحبّ» (واהבת, ve'ahavta) بمعنى الإرادة.

Song of Songs 7:1 שיר השירים ז:א

שובי שובי השולמית שובי שובי ונקמה-ך מזה-תחזו בשולמית כמחלת המננים:

Return, return, O Shulammit; Return, return, that we may look upon thee. What will ye see in the Shulammit? As it were a dance of two companies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מלחצה כהות

מלשון אבה. ראה ספר החקירה לכ"ק הצ"צ (הוצאת תשס"ג) צא, א ודף קמז, ב בערך אבה. לקו"ת בהעלותך כט, ד. ראה כג, א. שה"ש ז, א. לג, ד.

25 בכל לבבך בשני יצריך

يأمر موسى (مשה): «وتحبّ اسم ه' (הוי' / שם הוי', Havayah) بكل قلبك, وبكل نفسك, وبكل قوتك». ويقرأ الטר ربه (אדמו"ר הזקן) عبارة «وتحبّ» على أنها تتعلق بالإرادة.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Berakhot 54a:6 ברכות נ"ד א:ו

חייב אדם לברך על תרעה בשם שמברך על הטובה, שנאמר: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'". "בכל לבבך" — בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע. "ובכל נפשך" — אפילו הוא נוטל את נפשך. "ובכל מאדך" — בכל ממונה. דבר אחר: "בכל מאדך" — בכל מדה ומדה שהוא מודד לה הרי מודה לו.

A man is in duty bound to utter a benediction for the bad even as he utters one for the good ; as it is said, "And thou shalt love the L-rd thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might" (Deut. vi. 5) — "with all thy heart," i.e. with thy two impulses, with the good and the evil impulse ; "with all thy soul," i.e. even if He take thy soul; ... "with all thy might," i.e. with all thy wealth. Another

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

מלחצה כהות

דברים ו, ה. ברכות נד, א.

26 מי לי בשמים

يقول آساف (آסף) مخاطبًا ه': «من لي في السماء؟ ومعك لا أشتهي شيئًا في الأرض». ويعبّر هذا عن تحوّل في الإرادة, لا يريد المرء معه شيئًا سوى ه'.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מי-לי בשמים ועמך לא-תפצתי בארץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מלחצה כהות

الفقرة 10

32 ואני ה' לא שניתי

وعلى لسان ملاخي يقول ه': «لأنني أنا ه' لم أتحير، وأنتم يا بني يعقوب لم تفنوا». ويستدل بها الألتري ربيبي (أدمو"ר הזקן) على أن ه' فوق العوالم، ولا يتأثر بها إطلاقًا.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כי אני ה' לא שניתי ואתם בני-יעקב לא בליטתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ملاحظة كيهوت

מלאכי ג, ו.

33 בכל מאדך

«בכל כותך» (בכל מאדך, bechol me'odecha): محبة بلا حد. يصف ذلك كيف تظهر المحبة العظيمة (אהבה רבה, ahavah rabbah) حين تنكشف.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל-לכבך ובכל-נפשך ובכל-מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 בתניא ס"פ מ"ג . . י"ט

يعرض تانيا، في الفصل 43، المحبتين: **אהבה רבה**، أي المحبة في اللذات التي تأتي من الأعلى هيئ، **ואהבת עולם**، التي تنشأ عن إدراك عظمة ه'. ويشرح الفصل 19 المحبة الخفية في النفس الإلهية، التي تتوق بطبيعتها إلى التعلق بمصدرها.

ملاحظة كيهوت

ראה לקו"ת במדבר ט, ד. בתו"א דפוס א' נדפס ההגהה באותיות רגילות. בבזך 414. 633 ליתא ההגהה.

35 تحيل حاشية كيهوت، فيما يخص هذه الكلمات، إلى Eruvin 65a.

Eruvin 65a עירובין ס"ה א

الفقرة 11

36 והנה ההפרש

يقتبس **אור התורה** في **פינחס** مقطعًا من هنا ومن الشرح الذي يلي.

ملاحظة كيهوت

באוה"ת פנחס ע' א'קנו מביא קטע מכאן, ומהביאור דלקמן. בלקו"ת במדבר ט, ד. בלק סח, ב מציין לכאן. וראה בהנסמן לעיל מז, א.

37 ממקור חוצבה

بعد عبارة «من المصدر الذي نُحتت منه»، يضيف **אור התורה** التعليل: «لأن شعبه هو حرفيًا جزء من ه'. ومكتوب: أنا ه' لم أتحير، إلخ»، ثم «ولذلك».

ملاحظة كيهوت

באוה"ת שם נוסף "כי חלק ה' ממש עמו ואני ה' לא שניתי כתיב כו" לכן.

38 שאה"ר אין לה הפסק

تشير الحاشية إلى ما يبدو تناقضًا: فهذا المقالة يقول إن المحبة العظيمة لا تنقطع، بينما يقول المقالة Ve'asisa Tzitz إنها تنقطع بعد الصلاة. وتترح أن المحبة في اللذات، التي جرى إنزالها بواسطة الصفيحة (ציצית, tzitzit) التي

תהלים עג, כה. באוה"ת ויחי כרך ו תתשמא, ב נוסף קיצור: (נת' ענין אה"ע שהיא האהבה הנלקח' מהעולמו' כשיתבונן איך שחיות כל העולמו' רק מבחי' מל' והוא ית' קדוש ומובדל וכו' שעיי'ן יעקור רצונו מהבלי העולם ועמד לא חפצתי). ע"כ.

27 تحيل حاشية كيهوت، فيما يخص هذه الكلمات، إلى Genesis 49:12.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

الفقرة 9

28 תוכה רצוף אהבה

تصف الآية محبة الملك سليمان (שלמה)، «باطنها مرصع بالمحبة». ويستعملها الألتري ربيبي (أدمو"ר הזקן) للدلالة على المحبة الدائمة (אהבת עולם, ahavas olam)، التي تملأ النفس من باطنها.

Song of Songs 3:10 שיר השירים ג':י'

עמודיו עשה כסף ופידתו זהב מרקבו ארגמן וכוכו רצוף אהבה מקנות ירושלם:

He made the pillars thereof of silver, The top thereof of gold, The seat of it of purple, The inside thereof being inlaid with love, From the daughters of Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 כי חלק הוי' ממש עמו

يقول **משה** في نشيده: «لأن نصيب ه' (הוי' / שם הוי', Havayah) هو شعبه، ويعقوب (יעקב) حصة ميراثه»: اختار ه' إسرائيل لتكون له. ويقرأ الألتري ربيبي الكلمات على نحو مغاير، بمعنى «حرفيًا»: شعبه هو نصيب من ه'، والنفس جزء من ه' حقًا، والمحبة العظيمة (אהבה רבה, ahavah rabbah) متجذرة هناك.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'

כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 تحيل حاشية كيهوت، فيما يخص هذه الكلمات، إلى Judges 9:13.

Judges 9:13 שופטים ט':י"ג

ותאמר להם הגפן החזלתי את-תירושיו המשמח אלקים ואנשים והלכתי לנוע עליה-עצים:

And the vine said unto them: Should I leave my wine, which cheereth G-d and man, and go to hold sway over the trees?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 تحيل حاشية كيهوت، فيما يخص هذه الكلمات، إلى Isaiah 55:1.

Isaiah 55:1 ישעיהו מ"ה:א'

הוי' קליצמא לכו למים ואשר אינולו קסף לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא-קסף ובלוא מחיר יין וחלב:

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine and milk Without money and without price.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

صنعها موسى (משה), لم تنقطع بالتأكيد قط؛ إذ إن موسى يصد أيضًا قوة عماليق (עמלק) المعارضة، وكانت الصفيحة تلبس باستمرار.

מلاحظة כיהוט

בסה"מ תרמ"א ע' קלג: בתו"א ד"ה חכלילי כ' שאה"ר אין לה הפסק, ובד"ה ועשית ציץ [=ג, א] שאה"ר יש לה הפסק אחר התפילה, אך אהבה רבה זו שהיא אהבה בתענוגים שאפ"ל שהכהן יכול להמשיך זה מחמת שזהו כנהא ברעו"ד כמ"ש רבינו ז"ל, אך ע"י הציץ שעשה משה י"ל שודאי נמשך כי משה גם מדחה בחי' הלעו"ז דעמלק, וע"י שהי' נושא תמיד הציץ בודאי לא היה הפסק, ע"כ.

39 אין בזה לעומת זה

توضح الحاشية أن المحبة المقصودة هنا هي محبة **יחידה**. ويقول التعليق هناك إن القشرة (קליפה, kelipah) ليس لها «انعكاس الانعكاس»، أي إحاطة الإحاطة، وإن **יחידה** مفردة حقًا، لا شيء يقابلها. ويستند إلى ذلك للتوفيق بين هذا المقالة، الذي لا يقابل فيه المحبة العظيمة شيء، وبين المواضع التي تقول إن للقشرة أيضًا إرادة تعلق على العقل: فللقشرة مستوى الإحاطة الأول، لا الثاني، أي **יחידה**.

מلاحظة כיהוט

הכוונה לאהבה דבחי' יחידה, הגהת כ"ק אדמו"ר הצי"צ לקו"ת תצא לו, ג. וראה בספר הערכים-חב"ד כרך א' ערך אהבה מסותרת במילואים הערה 380 מהביאור באוה"ת דברים ע' לג.

40 לעומת זה

يقول سفر كوهيل (קהלת): «جعل **ה'** هذا بإزاء ذاك». وتفهم التعاليم الحسيدية (חסידות, Chassidus) هذا على أن لكل مرتبة من القداسة نظيرًا في الجانب المقابل للقداسة؛ ويقول الأثر ربي (אדמו"ר הזקן) إن المحبة العظيمة (אהבה רבה, ahavah rabbah) لا نظير لها.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז:י"ד

ביום טובה הנה בטוב ובוים רעה ראה גם את־זה לעמ־ת־זה עשה האלקים על־דברת שלא ימצא האדם את־ריו מאומה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 הפקדה

41 כל תמוט עולם ועד

يقول المزمور إن **ה'** أقام الأرض على أسسها، «فلا تتزعزع إلى الأبد وإلى دهر الدهور». ويطبّق الأثر ربي (אדמו"ר הזקן) هذه الكلمات على أثر المحبة العظيمة (אהבה רבה, ahavah rabbah)، الذي لا يفارق القلب أبدًا.

Psalms 104:5 תהילים ק"ד:ה'

יסד־אָרֶץ על־מְכוּנֶיהָ בִּלְתִּמוּט עוֹלָם וָעֶד:

Who didst establish the earth upon its foundations, that it should not be moved for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 בכל מאדך

«بكل قوتك»: المحبة اللامحدودة التي تصير إليها **אהבה רבה** حين تنكشف.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבָתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 נכנס יין יצא סוד

«يدخل الخمر، فيخرج السرّ». هنا يعرف الأثر ربيي الخمر بأنها التوراة، التي تستجلب المحبة المستترة إلى العلن.

Eruvin 65a:19–20 עירובין ס"ה א:י"ט-כ'

אמר רבי חנינא: כל המתנישב ביינו — נש בו דעת שבועים וקנים. "יין" ניתן בשבועים אותיות, ו"סוד" ניתן בשבועים אותיות. נכנס יין — יצא סוד. אמר רבי חנין: לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים, שנאמר: "תנו שכר לאובד וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

44 כיצד תהי' אה"ר זו

يشرح ذلك המאמר أن دراسة التوراة تستجلب الإرادة العلوية إلى الحكمة، ثم يجعل **ה'** «إرادتك لإرادته»: فيشرق في الإنسان الحب العظيم من الأعلى، وهو الحب اللامحدود «بكل ما أوتيت من قوة»، الذي يعلو على الحب الناشئ عن الفهم. ويضيف أن هذا الانكشاف يخص وقت الصلاة، ثم يزول بعد ذلك.

מلاحظة כיהוט

ראה לקו"ת שה"ש ד"ה צאינה וראינה (השני).

13 הפקדה

45 כמארז"ל ערבים עלי ד"ס

تذكر مصادر هذا القول عند 52d, حيث تشرع مقالة في شرح قول الحكماء عن «لأن حيك خير من الخمر»: «أقوال الكتبة أحب إلي من خمر التوراة»، وتساءل لماذا وردت عبارة «إلي» (alai).

מلاحظة כיהוט

נסמן לקמן גב, ד.

46 וירא אלקים את האור כי טוב

«ورأى **ה'** النور، فإذا هو حسن». ويعرف الأثر ربي (אדמו"ר הזקן) هذا النور بأنه الحب.

Genesis 1:4 בראשית א:ד'

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר וַיֵּבְרַךְ אֶת־הָאֹר וַיֵּבֶן הַחֹשֶׁךְ:

And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the light from the darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة כיהוט

בראשית א, ד.

47 כי טוב לגנוז בתורה

تقول الجمارا (גמרא, גמרא) إن النور الذي خلق في اليوم الأول أخفي للأبرار في الزمن الآتي، مستدلة بقول: «ورأى **ה'** النور، فإذا هو حسن». وهنا يقول الأثر ربي إن هذا النور مخبوء في التوراة.

Chagigah 12a:10–11 חגיגה י"ב א:י-יא

ולמי גנוזו — לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר: «וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר כי טוב», ואין «טוב» אלא צדיק, שנאמר: «אמר צדיק כי טוב». כיון שראה אור שגנוזו לצדיקים שמה, שנאמר: «אור צדיקים ישמח».

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

מلاحظة כיהוט

בלקו"ת במדבר יח, ד: גנוז לצדיקים והיכן גנוז היינו בתורה וע' בזהר פ' תרומה דקמ"ט א'. וראה חגיגה יב, א (לצדיקים לעתיד לבא). דגל מחנה אפרים פ' בראשית בשם הבעש"ט. וראה סה"מ תרפ"ד ע' רנ בהערה.

סי' כט. וכן בכמה מקומות מציין הצ"צ כן לד"ה זה, ולא מסמן לד"ה אחר ע"ב.

58 تنقل الجمارا (גמרא) قول المشناه (משנה): «من يستخدم التاج يفارق الحياة»، ويفسر ريش لأكيش (ריש לקיש) ذلك بقوله: المقصود من ينتفع بشخص يدرس הלכות (halachos) [أحكام التوراة]. تاج التوراة. وثفتت رسالة إغرت هكودش (אגרת הקודש) التي يشير إليها الألتري רבי (אדמו"ר הזקן) بهذا التعليم.

Megillah 28b:14 מגילה כ"ח ב"ר"ד

תנן תתם: ודאשתמש בתגא — תלך. תני ריש לקיש: זה המשמש במי ששונה הלכות בתרה של תורה.

We have learned in another place: Whoever makes use of a crown, passes away [from the world] and Resh Lakish taught: This applies to one who accepts service from one who can repeat halakhoth, the crown of Torah. And Ulla said William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

الفقرة 15

59 עיני תמיד אל ה'

يقول داود (דוד): «عيني دائماً نحو اسم ה' (הוי' / שם הוי', Havayah). فهو يخلص قدمي من الشبكة». ويفهم الألتري רבי (אדמו"ר הזקן) «العينين» في بركة يعقوب (יעקב) على أنهما هذا التطلع الدائم نحو ה'.

Psalms 25:15 תהילים כ"ה ט"ו

עיני תמיד אליה' כי הוא יוציא מרשתי רגלי:

Mine eyes are ever toward the L-RD; For He will bring forth my feet out of the net

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كيهوت

תהלים כה, טו.

60 הנה עין ה' אל יראיו

يقول صاحب المزمور: «ها إن عين הוי' / שם הוי' نحو الذين يتقونه, نحو الذين يرجون إحسانه». فنظرة ה' إلى الإنسان تقابل نظرة الإنسان إليه.

Psalms 33:18 תהילים ל"ג י"ח

הנה עין ה' אליהם לא ימנעו להם:

Behold, the eye of the L-RD is toward them that fear Him, Toward them that wait for His mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كيهوت

תהלים לג, יח. בבוך 414. 633 נוסף אחר תי' יראיו: ובאתעדלית והנה עיני תמיד אל ה' אתעדליע עין ה' אל יראיו: והוא בחי'.

61 לאסתכלא ביקרא דמלכא

تحيل حاشية كيهوت إلى هذا المقطع من الزوهار (זהר) بشأن عبارة «التطلع إلى مجد الملك»، التي تصف هنا المحبة في اللذائذ, وهي محبة تشبه الرؤية.

Zohar II, 47b זח"ב מז, ב

מلاحظة كيهوت

ראה זח"ב מז, ב.

62 וצ"ע בתניא פמ"ג

יثير אור התורה الإشكال نفسه: فما يوضح هنا, من أن المحبة المصحوبة باللذة أعلى من **אהבה רבה**. يبدو مناقضاً لما تقوله تانيا, الفصل 43, من أن **אהבה רבה** هي المحبة المصحوبة باللذة.

ملاحظة كيهوت

ראה אורח"ת ויחי כרך ב שסח, ב. שלכאורה המבואר בתו"א כאן דאבה בתענוגים היא למעלה מאה"ר, סותר למ"ש בתניא פ' מג שאה"ר היא אבה בתענוגים ע"ש. וראה יהל אור ע' תיח.

63 אחותי רעיתי יונתי

يقرع المحبوب باب عروسه: «افتحي لي يا أختي, يا حبيبتي, يا حمامتي». ويستشهد الألتري רבי بشرحه لهذه العبارة في موضع آخر: ف«الأخت» هي المحبة الطبيعية, و«الحمامة» هي المحبة في اللذائذ.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אני ושנה ולבי ער קול דודי דופק פתחילי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קנצותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 עיניך יונים

يمجد المحبوب عروسه: «ها أنت جميلة يا حبيبتي... عيناك حمامتان». فكما تنظر الحمامتان إحداهما إلى الأخرى باستمرار وتتلدذان بذلك, تتطلع النفس إلى ه' بالمحبة في اللذائذ.

Song of Songs 1:15 שיר השירים א:ט"ו

הךך נפה רעיתי הךך נפה עיניך יונים:

Behold, thou art fair, my love; behold, thou art fair; Thine eyes are as doves

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ملاحظة كيهوت

שה"ש א, טו.

65 וכמ"ש בזהר

في تفسير عبارة «حولي عني عينيك», يقول ه' في الزوهار إن عيني المحبوب «تلهباني بلهب المحبة». ويستشهد الألتري רבי بهذا للمحبة في اللذائذ التي يتجاوز لهيها ما يستطيع القلب احتواءه.

Zohar III, 84a זח"ג פד, א

מلاحظة كيهوت

זח"ג פד, א. ראה תו"ח מקץ ריג, א שמפרש: "שזהו נגד רצון ה' האמיתי שחפץ להיות לו דירה בתחתונים בתו"מ ולא בהעלאה והתכללות הנפש למעלה בשלובא כו' שע"ז אמר הסבי עיניך כו'". ראה סה"מ תרמ"ט ע' רנח.

66 הסבי עיניך

يقول المحبوب لعروسه: «حولي عني عينيك, فقد أذهلتاني». ويقرأ الزوهار هذا القول على أنه قول ه' إن هاتين العينين أضمرتنا فيه لهب المحبة.

Song of Songs 6:5 שיר השירים ו:ה

הסבי עיניך מנודי שהם הרהיבני שערך כערך העזים שגלשו מן הגלעד:

Turn away thine eyes from me, For they have overcome me. Thy hair is as a flock of goats, That trail down from Gilead

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 במ"א ע"פ עיניך יונים

يفسر לקוטי תורה عبارة «عيناك حمامتان»: فكما أن زوجاً من الحمام, ذكرأ وأنثى, يحدق أحدهما في الآخر على الدوام ويتلدذان برؤية أحدهما الآخر,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מלאחצת כיהוט

ישע'י נח, יד. יג. וראה לעיל טו, ג.

73 וקראת לשבת ענג

יכול הנביא לישראל: «סמא הסב לדה; אי, בושח, אן יעדוה לדה ויקרמוה. ואלסב הו הולק הזי תנכשפ פיה מכה פיה ללדה.

Isaiah 58:13 ישעיהו נ"ח:י"ג

אם תשיב משבת רגלך עשות חסדך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מקבד וכבודו מעשות דרכך ממצוא חסדך ודבר דבר:

If thou turn away thy foot because of the sabbath, From pursuing thy business on My holy day; And call the sabbath a delight, And the holy of the L-RD honourable; And shalt honour it, not doing thy wonted ways, Nor pursuing thy business; nor speaking thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 מי שטרח בע"ש

פי התלמוד, יחייב ה' הזין יטלובן התוב פיה העלם האתי מן דון אן יכונאו קד אדוא הוואי (מצוות, mitzvos): «מן כדח עשיית שבת אכל פיה שבת». ויטבץ האלטר ריבי (אדמו"ר הזקן) הזה הולק על הכח חלל איום האסוב פיה המחית, הזי יחיי לדה שבת.

Avodah Zarah 3a:10 עבודה זרה א' א"י

אמרו לפניו: רבנו של עולם, תנה לנו מראש ונעשה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: שוטים שבעולם! מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אף על פי כן, מנזה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

מלאחצת כיהוט

ע"י ג, א. וראה בספר הערכים-חב"ד כרך א ערך אהבה מסורת הערה 349.

17 הפקרה

75 כל חיך הטועם אומר לי

פי תפסיר ופרה חירות ארץ ישראל, תقرأ الحمارا (גמרא) חכלילי (chachlili) על אנה חד לי לי (chech li li): «כל חנק יזוקה יقول: לי, לי». ויقرأ האלטר ריבי (אדמו"ר הזקן) החנק הזאנק על אנה החכמה (חכמה, Chochmah), والعبرة المكررة «لي» على أنها الحبان للذان يرتفعان معاً.

Ketubot 111b:17 כתובות קי"א ב:י"ז

ושמא תאמר אינו מרוה — תלמוד לומר: «סותה». ושמא תאמר אין בו טעם — תלמוד לומר: «חכלילי עינים מנין». כל חיך שטועמו, אומר: «לי לי». ושמא תאמר לנערים קפה ולזקנים אינו קפה — תלמוד לומר: «ולבן שנים מחלב», אל תיקרי «לבן שנים» אלא «לבן שנים».

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

מלאחצת כיהוט

כתובות קיא, ב. ראה לקמן מח, ב. תוי"ח רמג, א. סה"מ תרל"ב ח"ב ע' תצט. תקיב. בלקו"ת במדבר יא, ג מציין לכאן.

76 שיתגלה בחי חיך . . בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות

נقل هذا المقطع في أورد التوراة (أورد التوراة), ويبدو من ذلك أن صياغته هنا قد صححها הצמח צדק (تسيح تسيدك) أو أضافها.

מלאחצת כיהוט

נעתק באור"ת פ' ויחי שעה, א. ומשם נראה שכאן הלשון מתוקן או הוספה ע"י הצ"צ. אבל נמצא בבז"ב 633 כמו שנדפס כאן.

יכונ שוב ישראל פיה חלה «תטלע אל מחד המלך», וירון מן כל שיש אנה לא שיש סווא.

מלאחצת כיהוט

ראה לקו"ת שה"ש יד, ב.

68 וע"פ הראיני את מראיך

תתרח חאשית Kehot אן האשרה אל «ארני מظهرך» קד תכונ אל המאמר (maamar, מאלה חסידית) המטוב ענא.

מלאחצת כיהוט

אולי הכוונה להנדפס במאמר אדה"ז כתובים כרך ב ע' קב.

69 הראיני את מראיך

ינאדי המחוב חמאמה המחית פיה שقوق الصخر: «دعيني أرى طلعك, دعيني أسمع صوتك». ويشير الألتز ريبى إلى شرحه لهذه الآية في موضع آخر.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את-מראיך השמיעני את-קולך ב-קולך ערב ומראיך נאה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 הפקרה

70 פירוש אדמומית העינים

יورد אור הורא, נקלד ען המגיד מן מזריטש, אן חמה נועין מן החמה: إحداهما هي الشدة, والأخرى تأتي من الخمر, وهو الفرح.

מלאחצת כיהוט

באור"ת כאן שטט, א מביא בשם המגיד נ"ע כי יש ב' מיני אדמומית א' הוא גבורה והב' הוא מיין שהוא שמחה. מובא באור"ת נ"ך ע' שי.

71 רשפי אש

תقول العروس: «اجعلني خاتماً على قلبك... لأن الحب قوي كالموت... وشرارته شرارات متقدة». وهذه الشرارات المتقدة من الحب هي التي تحمّر العينين في عبارة «حمرّة العينين».

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו

שימיני כחותם עלי-לבך כחותם עלי-זרועך כי-עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתה:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 אז תתענג כו' וקראת לשבת עונג

يَعِدُ النبي إسرائيل بأنه إذا أكرموا السبت (שבת, Shabbos), «حينئذٍ تتلذذون باسمي (ה' / שם הוי, Havayah)». وهذه هي لذة سבת, المحبة في اللذات.

Isaiah 58:14 ישעיהו נ"ח:י"ד

אז תתענג עליה ותקבצתיה עלי-במותי [במותי] ארץ ותאכלתיה נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of the L-RD hath spoken it

77 המוסגר

في اختلاف المخطوطات: تخلو هذه المخطوطات من الشرح الموضوع بين قوسين، وتضيف المخطوطة 414 عبارة «بلا نهاية» بعد «حتى أسمى المراتب».

מلاحظة כיהוט

(פי' חיד . . בתענוגים): ליתא בבוך 414. 633. בבוך 414 אחר תי' המעלות נוסף: עד אין קץ. באוה"ת ויחי שם בסוף העמוד: אחותי רעייתי, לק"א פמ"ג. (נת', פי' חכלילי עינים) הוא תוקף האהבה בבחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא בבחי' תענוג עצום, והכל בא ע"י יינה של תורה כנ"ל שנכנס יין יצא סוד, ואהבה זו שבתענוגים גדולה מאה"ר ואה"ע הנ"ל וזהו חך הטועם מתיקות ותענוג הנ"ל אומר לי לי שנכללי בו ב' אהבות דלעיל אה"ע ואה"ר וזהו בשבת אז תתענג על ה').

78 | תחיל חאשיה כיהוט, فيما يخص هذه الكلمات, إلى Deuteronomy 6:5.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 הפקדה

79 ולבן שינים מחלב

الشطر الثاني من بركة يعقوب (יעקב), «وأسنانه بيضاء من اللبن», وهو ما يشرحه باقي المقال الحسيدي (מאמר, maamar).

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חכלילי עינים מיין ולבן שינים מחלב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 הפקדה

80 שו"ה שינים — מעשיו ודבוריו ומחשבותיו

قراءة بديلة في مخطوطة: تقرأ هذه المخطوطة «أعماله وأفكاره» من دون «كلماته».

מلاحظة כיהוט

בבוך 633: מעשיו ומחשבותיו.

20 הפקדה

81 כל חד לפום מאי דמשער בלבי

وتحיל ملاحظة كيهوت أيضاً إلى هذا المقطع من الزوهار بشأن عبارة «كل واحد بحسب ما يقدره في قلبه».

Zohar I, 129b זח"א קנט, ב

מلاحظة כיהוט

תניא בהקדמה לקו"ת במדבר א, א — שמציין לזח"א קג, ב. וראה גם זח"א קנט, ב.

82 כל חד לפום מאי דמשער בלבי

يقول الزوهار (זחר), في تفسيره «زوجها يُعرف عند الأبواب», إن كل واحد يعرف ه' بحسب ما يقدره في قلبه. ويطبّق الألتَر رَبِّه (אדמו"ר הזקן) ذلك

على عمل كل شخص في تهذيب الحب والخشية (אהבה ויראה, ahavah v'yirah).

Zohar, Vayera 9:153-164 ספר זוהר, וירא ט':קנ"ג-קס"ד

But of a truth the Holy One makes Himself known to every one according to the measure of his understanding and his capacity to attach himself to the spirit of Divine wisdom; and thus “Her husband is known”, not “in the gates” (bishe’arim), but, as we may also translate, “by measure”, though a full knowledge is beyond the reach of any being

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

21 הפקדה

83 למבקשי ה' יבינו כל

يقول سليمان (שלמה): «أهل الشر لا يفهمون العدل، أما الذين يطلبون اسم ه' (הוי' / שם הוי', Havayah) فيفهمون كل شيء». ويستشهد الألتَر رَبِّي (אדמו"ר הזקן) بهذه الآية لبيان مسارات محاسبة النفس التي يهتدي إليها الساعون بصدق من تلقاء أنفسهم.

Proverbs 28:5 משלי כ"ח:ה'

אנשי יראע לא יבינו משפט ומבקשי ה' יבינו כל:

Evil men understand not justice; But they that seek the L-RD understand all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 שצריך לדקדק ולפשפש כו'

تورد إحدى النسخ المخطوطة صيغة مختلفة: تضيف هذه النسخة: «وكل هذا هو مستوى الأسنان؛ لكن كل هذا لا يزال مستوى صغر العقل، إذ لا بد من التدقيق وإتباع النفس، وما إلى ذلك». وتشير الملاحظة إلى أن النص المطبوع ربما أسقط هذه العبارة بسبب تشابه الكلمات.

מلاحظة כיהוט

בבוך 633 נוסף: "וכ"ז הוא בחי' שינים, אך כ"ז הוא עדיין בחי' קטנות השכל מאחר שצריך לדקדק ולהיות מייגע עצמו כו'". ואולי זה השמטת הדפוס במילים הדומות.

85 ולהיות מייגע עצמו

يضيف أورهاتورا إحالة إلى الشرح على «Osri lagefen», حيث تكون الأسنان الاثنتان والثلاثون هي الطرائق الاثنتين والثلاثون المنبثقة من الحكمة لتنقية الأفعال، ويقارن بينها وبين الجواسيس: فجواسيس يشوع الذين أرسلوا إلى أريحا هم «أهل الحساب» في الفكر والكلام والفعل، أي لباس النفس؛ أما جواسيس موسى فيرمزون إلى تنقية المشاعر نفسها. وهذا هو مستوى الأسنان التي تنقي وتطحن كليهما.

מلاحظة כיהוט

באוה"ת ויחי שם נוסף: וע"ל בביאור ע"פ אסרי לגפן דענין ל"ב שיניים הם ל"ב נתיבות שנמשכים מהחכמה לברר מעשיו כו', וע' במ"א בענין מרגלים ששלח יהושע וששלח משה שהוא בעבודה קרוב לענין זה כי מרגלי דיהושע לרגל יריחו הוא בחי' מארי דחושבנא במודו"מ שמהם נעשו לבושי' לנפש הנק' יריחו, ודמשה היינו לברר המדות עצמן, וה"ע בחי' שיניים שמבררי' וטוחני' המודו"מ והמדות כו'). ע"כ.

86 (שהאברים . . הרי רמ"ח)

تختلف إحدى النسخ المخطوطة: فهذا النص لا يتضمن هذه الفقرة الاعتراضية.

מلاحظة כיהוט

מוסגר זה ליתא בבוך 633.

87 רוחצות בחלב

תחיל ליקוטי תורהו לנאיה זא המאלה, ענא עארה «מגסולה בלבין», ולי המאלה «Basi LeGani» ענא עארה «חמרי מע לבני». אמ תשר העסל בוספה חלאוה ולזה: «חינא תלנא ב ה'», וזה ינע מן הנור המחיט בجميع العوالم.

מلاحظه كيهوت

בלקו"ת ואתחנן ד, ג מציינ לכאן.

88 רוחצות בחלב

תصف العروس حبيبها: «عيناه كحمامتين عند مجاري المياه, مغسولتين باللبن». ويفسر الأثر ربي (אדמו"ר הזקן) عبارة «مغسولتين باللبن» بأنها تشير إلى لبن التوراة الذي يغسل المشاعر ويحولها.

Song of Songs 5:12 שיר השירים ה':יב

עיניו כיונים על-אפיקי מים רחצות בחלב יסבות על-מלאות:

His eyes are like doves Beside the water-brooks; Washed with milk, And fitly set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 עד רום המעלות

يختتم أورهاتوره بملخص لهذا القسم والمقالة كله: فالأسنان تطحن الفكر والكلام والفعل وتغربلها، وتنقي الحب والخشية؛ وينمي حليب التوراة المشاعر بعقل ناضج، ومن ذلك يأتي بياض الأسنان وتنقية ترتقي إلى مراتب أعلى فأعلى من دون كذا.

מلاحظه كيهوت

בארה"ת ויחי שם: (גת' ענין שיניים שטוחנות ומבררות המדור"מ שלו לשקול דרכיו ולפלט מעגלותיו וכן בבירורי המדות אהוי"ר שתהי' האהבה אמיתי' כו' לייגע א"ע כו'. והחלב של תורה מגדיל המדות שיהיו בגדלות המוחין ומזה יומשך ליבון השיניים שיהי' בהם בהירות בבירורי המדות בעילוי אחר עילוי שלא ביגיעה כו'). קיצור. יש בחי' אה"ע ואה"ר, אה"ע היא האהבה הנלקח' מהתבוננות בביטול העולמות לגבי הבורא ית' שחיותן וקיומן רק מבחי' שם כבוד מלכותו וכו' ויומשך מזה שיעקור רצונו מהבלי עולם ולא יהי' לו רצון בלתי לה' לבדו. ואה"ר היא המוסתרת ומושרשת בנפשו מצד כי היא חלק אלוה ממעל והיא נלקחת מצד עצמות אור א"ס ב"ה שאין העלמין ערוך אליו כלל ואין שייך אפי' כטפה מהים כו' ולפיכך אין לאהבה זו בחי' לעומת זה כלל כי לא נמצא דוגמתה בעניני עוה"ז. והנה יציאתה אל הגילוי הוא ע"י שנכנס יינה של תורה בנפש שע"ז יצא סוד שהיא אה"ר לגילוי לפי שהתורה היא בחי' גילוי רצה"ע וכת"י פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון וגילוי רצה"ע שבנפש הוא האה"ר הנ"ל. וזהו חכלילי עיניים הוא תוקף האהבה בתענוגים בחי' עיני תמיד אל ה' לאסתכלא ביקרא דמלכא והיא למעלה גם מאה"ר הנ"ל ובחי' זו מתגלה בשבת וקראת לשבת עונג וזהו ענין גילוי חך הטועם את היין הנ"ל שאור לי לי שנכללי' בזה אה"ר ואה"ע. ולבן שיניים היינו הטוחנות ומפררות המדור"מ שלו לשקול דרכיו כו' וכן בירורי המדות כו' הוא מחלב שמגדיל האיברים וכך חלב התורה מגדיל אהוי"ר ומזה יומשך ליבון השיניים שיהי' הבירור בהמדות בעילוי אחר עילוי שיהי' בהם לבנוני' ובהירות. ע"כ.

90 תחיל חאשיה כיהוט, فيما يخص هذه الكلمات, إلى Psalms 145:16.

Psalms 145:16 תהילים קמ"ה:ט"ז

פותח את ידך ומשביע לכל-חי רצון:

Thou openest Thy hand, And satisfiest every living thing with favour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

حول هذه الطبعة

.the notes, our explanations, the English translation, This edition contains the Hebrew text

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

.Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0

.Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) عبر سفاريا: (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daf Shevui (CCO)

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

الترجمة العربية والشروح: أُعدت لموقع LikuteiTorah.com بمساعدة الذكاء الاصطناعي (openai/gpt-6-luna-pro:batch)، وقورنت بالنص العبري وبموقع سفاريا؛ ولم يراجعها محرر بشري بعد. يرجى التحقق من كل ما هو مهم بالرجوع إلى النص العبري.

طلب الريبي أن تُدرّس مآماريم باراشا الأسبوع، «الباراشا الحاسيدية»، خلال ذلك الأسبوع، موزعة على أيامه السبعة (Sichah of Shabbos Parshas) likuteitorah.com/about/the-chassidishe- (Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306–309). لماذا ندرسها، وما بركات الريبي: /parsha

مشروع مجاني غير تجاري؛ لا يُباع هنا شيء. والمشروع غير تابع لكيهوت أو سفاريا أو مكتبة لوبافيتش. © likuteitorah.com

من 4/vayechi/torah-ohr/ar/likuteitorah.com/

إهداء تكريماً لـ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

والد الريبي، ريب ليفي يتسحاق